

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Zooterapie v domovech pro seniory v Plzeňském kraji

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program: SOCIÁLNÍ PRÁCE A SOCIÁLNÍ POLITIKA

Autor: Kristýna Škardová

Vedoucí práce: PhDr. Lenka Motlová, Ph.D.

České Budějovice 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou/diplomovou práci s názvem „*Zooterapie v domovech pro seniory v Plzeňském kraji*“ jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské/diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 9. 8. 2021

podpis

Poděkování

Nejprve bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Lence Motlové, Ph.D. za čas a ochotu při zpracování mé bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za podporu při studiu a též informantům, kteří byli ochotni mi poskytnout rozhovor i za ztížených podmínek pandemie.

Zooterapie v domovech pro seniory v Plzeňském kraji

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá zooterapií v domovech pro seniory v Plzeňském kraji. Zkoumá pohledy a názory pracovníků poskytující zooterapii a také sociálních pracovníků. Práce dále zkoumá, jakým způsobem se zooterapie provádí, jaké jsou její přínosy a jak jsou její uživatelé zapojováni. Zooterapie přispívá ke zlepšení psychické a fyzické kondice klientů.

Bakalářská práce se skládá ze dvou částí – praktické a teoretické části. Teoretická část se věnuje definování důležitých pojmů týkající se zooterapie a domovu pro seniory, dále se zabývá historií zooterapie a popisem jednotlivých druhů zooterapie. Praktická část se zabývá průběhem, přínosy pro uživatele, zapojení sociálního pracovníka do procesu.

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jakým způsobem je poskytovaná zooterapie v domovech pro seniory v Plzeňském kraji. Dílčím cílem bylo zjistit, jakým způsobem jsou uživatelé zapojeni do procesu, jaký je přínos poskytování zooterapie a jaký druh zooterapie je nejčastěji používán v domovech pro seniory. Pro splnění těchto cílů byla stanovena 1 hlavní výzkumná otázka a 3 vedlejší výzkumné otázky.

Pro výzkum bakalářské práce byla použita kvalitativní strategie, a to konkrétně technika polostrukturovaného rozhovoru. Výsledky byly zpracovány otevřeným kódováním, byly přepsány a zaznamenány do schémat prostřednictvím doslovných odpovědí jednotlivých informantů. Výsledkem výzkumu je zjištění, že nejvíce poskytovaným druhem zooterapie je canisterapie a že pouze v jediném případě felinoterapie. Všichni dotazovaní informanti hodnotí přínosy terapie kladně, klienti jsou aktivně zapojováni do terapeutického procesu.

Bakalářská práce může sloužit jako zdroj informací o průběhu a přínosu zooterapie v Plzeňském kraji pro širokou veřejnost i domovy pro seniory.

Klíčová slova:

Canisterapie; felinoterapie; zooterapie; domovy pro seniory; senior

The Zootherapy In Homes For The Elderly In The Pilsen Region

Abstract

The bachelor's thesis deals with zootherapy in homes for the elderly in the Pilsen region. It examines the views and opinions of workers providing zootherapy and social workers. The work further examines how zootherapy is performed, what are its benefits and how its users are involved. Zootherapy contributes to improving the mental and physical condition of clients.

The bachelor thesis consists of two parts – the practical one and the theoretical one. The theoretical part is devoted to defining important terms related to zootherapy and home for the elderly, it also deals with the history of zootherapy and the description of individual types of zootherapy. The practical part deals with the process itself, the benefits for the user, and the involvement of a social worker in the process.

The aim of the bachelor's thesis was to find out how zootherapy is provided in homes for the elderly in the Pilsen region. The partial goal was to find out how users are involved in the process, what is the benefit of providing zootherapy and what kind of zootherapy is most frequently used in homes for the elderly. 1 main research question and 3 secondary research questions were defined to fulfil these aims.

A qualitative strategy, concretely a semi-standardized interview technique, was used for the research of the bachelor's thesis. The results were processed by open coding, rewritten, and recorded in schemes via the literal responses of individual information partners. The result of the research is the finding that the most provided type of zootherapy is canistherapy and that feline therapy is provided only in one single case. All respondents evaluate the benefits of therapy positively, clients are actively involved in the therapeutic process.

The bachelor's thesis can serve as a source of information about the course and benefits of zootherapy in the Pilsen region.

Keywords:

Canis therapy; feline therapy; zootherapy; homes for the elderly; senio

Obsah

ÚVOD	7
1. TEORETICKÁ ČÁST	8
1.1 Pojem zooterapie	8
1.2 Historie zooterapie.....	8
1.3 Terminologie dle metody.....	9
1.4 Formy zooterapie	11
1.5 Legislativní úprava zooterapie	12
1.6 Zvíře v sociální práci	12
1.7 Volnočasové aktivity	13
1.8 Terapie za pomoci malých zvířat a ornitoterapie	19
2. PRAKTICKÁ ČÁST.....	26
2.1 Cíl práce	26
2.2 Výzkumné otázky	26
3. METODIKA	27
3.1 <i>Použitá metoda a technika sběru dat</i>	27
3.2 <i>Výzkumný soubor</i>	27
3.3 <i>Realizace výzkumu</i>	27
3.4 <i>Způsob zpracování dat</i>	28
3.5 <i>Etika výzkumu</i>	28
4. VÝSLEDKY	30
5. DISKUZE.....	62
6. ZÁVĚR	66
7. SEZNAM LITERATURY	67
8. PŘÍLOHY	72

ÚVOD

Bakalářská práce je zaměřena na téma Zooterapie v domovech pro seniory v Plzeňském kraji. Autorka práce si toto téma vybrala záměrně, již na střední škole se tomuto tématu věnovala, miluje zvířata a ráda pracuje se seniory. Autorce je toto téma velice blízké, jelikož se sama aktivně stará o svou babičku. Její babička měla vždy zvířata venku, ale s postupem času si psy vzala dovnitř domu. Psi nyní dělají babičce věrné společníky při trávení volného času a je vidět, že babička je velice ráda, že je doma má. Díky této osobní zkušenosti a díky nadšeným rozhovorům s lidmi, co vykonávají zooterapii v domovech pro seniory, by se autorka v budoucnu rovněž ráda věnovala zooterapii, pořídila si psa a zkusila s ním praktikovat canisterapii.

Existuje více druhů zooterapií, ale autorka si vybrala ty, které jsou dle jejího názoru vhodné do domovů pro seniory. Zooterapie v České republice nemá velmi dlouhou tradici, vyskytuje se zde od roku 1993, ale autorka věří, že bude stále více provázet uživatele sociálních služeb a bude co nejvíce poskytována. Zooterapie určitě není neznámým pojmem pro ty, kteří pracují v sociálních službách. Autorka rovněž stále častěji potkává lidi, kteří ví, co si pod tímto pojmem představit.

Cílem bakalářské práce je zjistit, jakým způsobem (druhy, formy, metody, techniky, pomůcky, financování, personální zajištění, vedení dokumentace, zapojení sociálního pracovníka) je poskytována zooterapie v domovech pro seniory v Plzeňském kraji. Dílčím cílem je zjistit přínos zooterapie z pohledu pracovníků poskytujících zooterapii.

Bakalářská práce je zaměřena na domovy pro seniory v Plzeňském kraji. Práce odhaluje, kolik domovů pro seniory poskytuje zooterapii na území Plzeňského kraje. Polostrukturované rozhovory budou vedeny se sociálními pracovníky a s pracovníky poskytující zooterapii v domovech pro seniory. Práce zjišťuje, jak probíhá terapie, jaké pomůcky jsou během jejího výkonu využívány, jak je terapie financována, jak se dokumentuje, jak je zapojen sociální pracovník do procesu a jaké jsou přínosy a vlivy zooterapie pro uživatele.

1. TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Pojem zooterapie

„Pojmem zooterapie rozumíme pozitivní až léčebné působení zvířete na člověka. Ať už nám jde o zlepšení paměti, motoriky, komunikace nebo zmírnění stresu, je zde zvíře vždy v roli prostředníka, tzv. koterapeuta“ (Freeman, 2007, s. 30). Je to činnost, při které jsou zvířata využívány při práci s cílovou skupinou klientů všech věkových kategorií, od dětí až po seniory, ať už z řad klientů handicapovaných, zdravotně znevýhodněných či seniorů (Svobodová, 2010). Zooterapie je obor speciálního vedení zvířete a souboru úkonů a dovedností terapeuta s cílem využít pozitiv. Vlivu zvířat na bio-psycho-sociálně-spirituální složky člověka“ (Tvrdá, 2020, s. 10).

1.2 Historie zooterapie

Nerandžič (2006) popisuje, jak se od počátku života na zemi lidské životy prolínají se životy zvířat. Zvířata v životě člověka plnila a dosud plní mnoho funkcí. Zvířata chováme za cílem užitku, chováme je jako společníky v domácnostech, setkáváme se s nimi ve volné přírodě, či se snažíme o záchranu druhů, kterým hrozí vymření. Mezi první a v zooterapii i nejvyužívanější zvířata patřil pes. Autor Šubrt (2011) uvádí, že první nálezy o domestikaci psa pocházejí již z 9. a 10. století před naším letopočtem, a to z oblastí Asie a Severní Ameriky. Jako první předci psů se uvádí šakali a vlci. Dalším velmi oblíbeným zvířetem dnešní doby je kočka. Domestikace proběhla v Egyptě v 8. století před naším letopočtem, kdy se první předci přesunuli do Evropy. Starověcí Egypťané měli kočky, koně a psi. Zvířata byla velmi důležitá pro společnost, cestování a lov během středověku (Çakici et. al., 2020). Domestikace koček byl ale velmi dlouhý proces. Kočka byla dlouho uznávána jako posvátná, a proto zůstávala jako polodivoké zvíře (Šubrt, 2007).

Úplně první zmínky o léčebné moci zvířat pochází z 9. století z Belgie. Další historický milník v zooterapii nastal v 18. století v Anglii, kdy na klinice započala péče o duševně nemocné způsobem, který se dnes přibližuje termínu „farmingtherapie“. Významným místem, kde se do dnes využívají prvopočátky zooterapie, je Bethel v Německu, což je centrum pro epileptiky. V USA se rozvoj zooterapie udává k počátku 20. století, a poté

v období 2. světové války při rehabilitaci válečných pacientů (Lacinová, 2007). Sigmund Freud pomocí svého vlastního psa detekoval u klientů při psychoterapii pocit napětí (Smith, et. al., 2020). Za průkopníka v 70. letech 20. století je považován Boris Levinson, který publikoval knihy o pozitivním působení psa jako ko-terapeuta (Winke et. al., 2020). V dalších letech nastal nárůst zájemců a odborníků a též začaly vznikat nové organizace „Pet Partners“, což jsou organizace, které zpracovávají standardy ohledně terapie za asistence zvířat (Fine, 2015). Významným celosvětovým krokem bylo založení organizace International Association of Human-Animal Interaction Organization IAHAIO roku 1992. White Paper definuje termíny pro aktivity a asistence za přítomnosti zvířat a též pokyny pro jejich welfare a wellness (IAHAIO© 2020). Dokument byl přijat roku 2013 a v následujících letech došlo k jeho úpravám. V roce 2018 byl dokument rozšířen o strategie „One Health“ a „One welfare“. Jsou založeny na dobrých podmínkách a kompatibilitě lidských a zvířecích vztahů a také na jejich prostředí. Pomalu, ale jistě po celém světě se rozmáhá léčení za pomoci zvířat v různých terapeutických procesech (Bicková, Prokopová, 2020)

1.3 Terminologie dle metody

Šoltéssová a Bosá, (2016) sdělují, že díky tomu, že zooterapie nemá pevně ukotvenou definici, vhodným ekvivalentem, jak ji jinak nazvat, by mohl být anglický termín Animal Assisted Intervention (AAI), což v překladu znamená intervence za asistence zvířat. Zvíře je vždy v roli ko-terapeuta, člověk v roli terapeuta a spolu se stávají součástí multi-disciplinárního týmu, který tvoří i další členové. Záleží vždy na formě a uzpůsobení daného léčebného procesu. Na Slovensku se používá ekvivalent zooterapie „Humánno-Animálná Intervencia“, což v překladu znamená humánně animální intervence. Dříve se používaly pojmy jako pet therapy nebo pet facilitated therapy, ale ty jsou již označovány jako zastaralé.

AAI – Animal Assisted Intervention (intervence za asistence zvířat) představuje krátkodobé nebo jednorázové setkání. Je velice málo rozšířená. Podmínkou je znát anamnézu a diagnózu klienta nebo i malé skupiny. Plní se zde konkrétní cíl (Tvrdá, 2020).

AAT – Animal Assisted Therapy (terapie za pomoci zvířat) představuje cílený kontakt člověka a zvířete, který je zaměřený na zlepšení psychického nebo fyzického stavu

klienta/pacienta. Cíle se stanovují tak, aby podporovaly rozvoj sociálních dovedností a motoriky klienta. Zaznamenávají se v osobních záznamech klienta. AAT je vždy řízena profesionálem. Terapie to může být pouze tehdy, pokud ji vykonává odborník v rámci své specializace (Klech, 2014).

AAE – Animal Assisted Education (vzdělání za pomoci zvířat nebo také vzdělávací činnost nebo edukace) jedná se o přirozený nebo cílený kontakt člověka a zvířete zaměřený na rozšíření nebo zlepšení výchovy za pomoci zvířete, vylepšení vzdělávání nebo sociálních dovedností klienta (Lacinová, 2007). Tuto činnost vykonává zkušený pedagog či speciální pedagog (Bicková, Prokopová, 2020).

AAA – Animal Assisted Activities (aktivity za pomoci zvířat, někdy také označováno jako společenská, rekreační činnost) jedná se o neformální interakce realizované většinou dobrovolníky s mnoha cíli, jako například rekreačními, edukativními, výchovnými, motivačními apod. Hlavním posláním dobrovolnického týmu je potěšit klienty, zlepšit kvalitu života a přinést radost (Galajdová, 2012). AAA může, poskytnou rozptýlení od smyslového přetížení během hospitalizace u klientů, kteří se adaptují v zařízení tím, že sníží pocity strachu a úzkosti (Kowalski et al., 2021).

Forma AAA se dělí na dvě části – aktivní a pasivní:

a) Pasivní – zvíře se nachází v pasivní roli. Příkladem je pozorování zvířat v jejich prostředí. Přináší klientovi odreagování a uklidnění.

b) Aktivní – je přínosná hlavně pro klienty v sociálních zařízeních, kteří trpí sociální izolací, depesemí, úzkostmi a chybí jim společnost. Dělí se na individuální a skupinovou terapii, rezidentní a návštěvní. Zooterapeut dochází se zvířetem do zařízení, kde zlepšuje socializaci klienta, psychické rozptýlení, jeho komunikaci či fyzickou aktivitu (Klech, 2014).

AACR – Animal Assisted Crisis Response (krizová intervence za pomoci zvířat) představuje kontakt zvířete a člověka, který se ocitl v krizovém prostředí, zaměřený na odbourání stresu a celkově zlepšení psychického nebo i fyzického stavu klienta při krizové situaci (živelná katastrofa, trestný čin, dopravní nehoda a další). Zooterapeut i zvíře musí být velice dobře psychicky odolní a vyškolení od integrovaného záchranného systému (Klech, 2014). AACR je terapeutická metoda, zmírňující následky prožité krize u zasažené osoby, a to díky speciálně cvičenému a psovi (Bicková, Prokopová, 2020).

1.4 Formy zooterapie

Freeman a Molotová (2005) zmiňují, že zooterapie se provádí buď jednotlivě (individuálně) nebo ve skupině klientů. Záleží na cíli intervence a možnostech klienta a týmu. Také je možná kombinace více zvířecích druhů nebo kombinace jednotlivce – skupina. To ovšem vždy záleží na formě terapie.

Návštěvní program představuje pravidelné návštěvy u klienta nebo v zařízení. Je zde i možnost, že klient dochází za zooterapeutickým týmem. Terapie proběhne v domluveném prostředí. (Holczerová, 2013).

Jednorázové aktivity představují jednorázové či krátkodobé aktivity pro širokou veřejnost, ať už formou edukace, ukázky práce se zvířetem či přednášky. Můžou být určeny i pro uzavřený okruh klientů, například pro klienty v domovech pro seniory, pro děti ze speciálních tříd apod (© Hafík).

Pobytový program znamená jednorázový nebo opakovaný pobyt klientů v prostředí, kde je realizovaná zooterapie. Nejčastěji jsou to farmy, výcviková střediska nebo tábory (©Hafík). Hlavní tenzí je odloučení klienta od běžného sociálního prostředí a prožívání intenzivního kontaktu se zvířetem (Bicková, Prokopová, 2020).

Rezidenční pobyt představuje formu, pro kterou jsou vhodní savci (například králík, morče, činčila apod.) a papoušci. V zařízení je odpovědná osoba nebo i více osob, která se o zvíře stará a provádí s ním terapii. Zvíře nemusí být majetkem zařízení nebo klienta, ale musí být zajištěny specifické podmínky pro jeho žití (Eisertová, Tichá 2007).

Zooterapie se dělí na následující druhy:

- **Canisterapie** – terapie za pomoci psů;
- **Hipoterapie** – terapie za pomoci koně;
- **Felinoterapie** – terapie za pomoci kočky.

Terapie za pomoci malých zvířat (drobní hlodavci a králíci) se dělí na druhy:

- **Insektoterapie** (hmyz – strašilky, pakobylky apod.);
- **Lamaterapie** (Tvrdá, 2020).

1.5 Legislativní úprava zooterapie

V České republice prozatím není zapojení zvířat do terapeutického procesu zvlášť legislativně řešeno, proto ji nelze zařadit mezi oficiální uznané typy zdravotní terapie. I přes to lze provádět zooterapii za udržování určitých norem a pravidel (Tvrdá, 2020). Se zooterapií se stále častěji setkáváme v sociálních službách, při poskytování sociálních služeb. Zooterapie se opírá o zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a o jeho prováděcí vyhlášku č. 505/2006 Sb. Zooterapie je velmi často spjatá s dobrovolnickou činností, kterou zaštiťuje zákon č. 86/2014 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů.

1.6 Zvíře v sociální práci

AASW (Animal Assisted Social Work) je postup uskutečněný v rámci poskytování sociálních služeb zahrnující více pojmů, jako například edukace, sociální rehabilitace, sociální terapie, sociální aktivizace apod. AASW patří do sféry volnočasových a dobrovolnických programů. Tento obor je u nás zatím v počínající fázi. Nejdůležitějším nástrojem celého projektu je odborně cvičené zvíře, a to nejčastěji pes. Autorky Tvrdá (2020) a Thelenová, (2018) uvádějí v závěru projektu „Zvíře v profesionální sociální práci“, že *profesionální zooterapie v profesionální sociální práci není živelná aktivita „hodné paní se psem“, ale vysoce odborná činnost systemického charakteru, která nijak nevybočuje z mantinelů profesionální sociální práce*“ (Thelenová, 2018, s. 88). Mělo by se zapracovat na informovanosti veřejnosti a přinášet nové prvky ve formě potencionálu zvířete. Vše by mělo zůstat neměnné. Proto se ze zvířete stává určitě minimálně partner (terapeut). Zasahuje se tímto i do zoologie, do humanitních směrů, i do nelékařských směrů. Proto se zde velmi apeluje na to, aby se pracovníci vzdělávali co nejvíce multidisciplinárně, a to s empatickým přístupem, smyslem organizace a interakcí s lidmi i se samotným zvířetem (Thelenová, 2017). Dle (Thelenové a Tvrdé, 2020) je k realizaci AASW nezbytná znalost individuálních cílů, ale i cílů intervence. Tyto cíle vznikají z obecného pozitivního vlivu zvířete na člověka a je rovněž důležité znát životní anamnézu klienta či klientky.

Asistent zooterapie je dobrovolník, který má se svým zvířetem složené zkoušky, nebo je veden pod organizací, kterou je vyškolen. Stará se o welfare zvířete, dochází do zařízení a provádí aktivity se zvířetem pro klienta (Bočková, 2020).

Asistent je doprovázen pracovníkem zařízení (například aktivizační pracovníci, ergoterapeutem, pracovníkem v sociálních službách apod.), který aktivitu vede. Asistent aktivuje zvíře a povídá si s klientem (© Pomocné tlapky).

Zooterapeut má vzdělání v humanitním oboru, je absolventem kurzu zooterapie, může vést dokumentaci klienta, volí metody a techniky terapie. Je to člověk, který má dlouhodobou praxi. Plní cíle terapie a zachovává welfare zvířete (Bočková, 2020). Pomocné tlapky uvádí, že zooterapeut musí absolvovat 220 hodin studia teorie a 40 hodin praxe (© Pomocné tlapky).

1.7 Volnočasové aktivity

Canisterapie

a) Historie

Historii zvířat celkově již autorka shrnula v obecné kapitole o zooterapii. Každá kapitola léčebného procesu má ovšem u každého druhu zvířete trošku rozdílnou historii. U psů se datuje jejich hojnější používání za cílem terapie od 19. století. Ve Spojených státech amerických byli zapojeni do léčení jako rozptýlení pro válečné veterány v roce 1919 (Galajdová, 2011). Od druhé světové války bylo vynaloženo úsilí, aby zvířata byla zapojena do klinické psychologie. Velmi úspěšný krok byl v roce 1966 v Norsku, kdy se koně a psi začali využívat jako součást terapie pro zdravotně postižené. (© pes.web) Průkopníkem v roce 1969 byl dětský psycholog Boris Levinson, který objevil, že pes může být ko-terapeutem pro děti s poruchou komunikace. Díky němu si děti mohou udělat velmi blízký vztah ke zvířeti a je pro ně poté snazší vytvořit si vztah k dalším lidem či terapeutovi (© canisterapeuti.cz). Dalšími protagonisty v oblasti gerontopsychiatrie byli manželé Corsonovi z Ohia. Zde vedlo působení psa ke zlepšení orientace na realitu klientů, ke zlepšení sebevědomí či nonverbální komunikace (Bicková, Prokopová, 2020). V roce 1977 v USA vznikla Delta Society, kde začíná tato organizace stavět základy standardům, akreditace apod. (© canisterapeuti.cz). Pojem canisterapie v roce 1993 u nás zavedla Jiřina Lacinová a používá se dodnes (Bicková, Prokopová, 2020).

b) Výběr psa

Galajdová (2011) uvádí metodu, ve které se každý pes liší v charakteristice podle horoskopu. Každý měsíc a uvedené znamení psa má jiné charakteristické rysy. Nelze říci, že by tato metoda vyzdvihovala určité znamení v horoskopu, v každém se najde něco pozitivního. Galajdová o metodě tvrdí, že je to alternativní, vědecky nedokazatelná, nezměřitelná a nezvažitelná, chemicky nerozpoznatelná a na žádných přístrojích nezaznamenatelná, ale přesto dobře fungující metoda. (Galajdová, 2011). Pořízení psa by neměla být náhoda a nebo unáhlený nápad, ale proces, který by měl být cílený. Určitě není podmínkou, aby pes pro canisterapeutické účely měl průkaz původu (Bicková et.,al, 2020). I pes z útulku může být dobrým psím terapeutem, ovšem zde je otázka, jaký pes bude mít v průběhu výcviku a dospívání povahové vlastnosti a genetické předpoklady. (© ecanis.cz) Pokud se při výběru budeme řídit tím, že chceme psa s průkazem původu, je zde určitá garance genetické predispozice z obou stran rodičů štěněte. K uchovnění pes potřebuje absolvovat různá vyšetření, zkoušky, výstavy apod. Z toho tedy vyplývá, že štěně bude mít možnost zdědit kvalitní genetickou výbavu, ale rozhodně to není 100% platné vždy a u každého jedince (Eisertová, 2007). Za nejvhodnější plemena se uvádějí lovecká a společenská plemena z důvodu nejdelšího působení po boku člověka. Tato plemena byla šlechtěna pro pracovní využití člověku. (© animoterapie.cz) I zde je také pro mnohé psovody otázka, zda si pořídit psa nebo fenu. Vhodnější bývá fena, z důvodu lepší ovladatelnosti a je i často klidnější. Zde bývá omezení v době říje feny. Plno psovodů ale pracuje spíše s vykastrovanými zvířaty. (Svobodová a kol., 2009) Obecné znaky pro výběr psa lze shrnout asi takto: výchova, genetické predispozice jedince nebo určitého plemene, socializace psa, prostředí, kde vyrůstá a zkušenosti s lidmi a s ostatními zvířaty. Roli může hrát i osobnost psovoda (Bicková,et. al., 2020).

c) Příprava psa a zkoušky canisterapeutického týmu

Se psem, jakožto s každým zvířetem, je dobré začít výcvik od nejútlejšího věku. Člověk se psem tvoří jeden tým – canisterapeutický. Existuje mnoho organizací specializujících se na canisterapii. Helpses popisuje jejich přípravu takto: psi z organizace Helpses navštěvují tělesně postižené nebo smyslově či mentálně postižené, seniory, lidi ve stacionářích nebo v různých léčebnách. Odborní pracovníci též důkladně prověřují majitele psa. Psovod by měl být opravdu vyrovnaný, empatický a pohodový člověk a

měl by umět řešit různé situace. Pro nasazení psa v canisterapii je též důležité definování specifických prvků. Určitě sem lze zařadit často nekontrolované pohyby klienta, hluk, pach nebo různé kompenzační pomůcky. Pes by měl být zvyklý být ve vnitřních prostorách a na kontakt s větší skupinou lidí. Každá organizace má svoje zkoušky a trošku odlišná pravidla. Organizace Pomocné tlapky má stanovené od roku 2009 svůj zkušební řád a zde se posuzuje:

- Povaha – zde se hodnotí, jak se pes chová při ruchu okolí, při běžném chování;
- Kontakt psovoda se psem – psovod má psa na volno, hodnotí se ochota jít s jinou osobou, zda se pes nechá manipulovat;
- Chůze na vodítku a reakce na cizí osobu– psovod vede psa na vodítku, po chvíli odvádí psa asistent;
- Reakce psa na dotyky – hlazení psa na různých místech, s kartáčem apod.;
- Omezující hlazení – stisk psa, obejmutí, více lidí najednou apod.;
- Celková prohlídka psa – jako u veterináře;
- Reakce na hluk a rušivé podněty – běžné předměty k dennímu užívání nebo i méně časté;
- Reakce na handicapovanou osobu– klient na invalidním vozíku, o berlích;
- Podávání jídla a pamlsku;
- Vzrušivost psa – uklidnění rozdováděného psa;
- Přátelskost a společenskost;
- Týmová práce.

Jakákoliv agresivita u psa ho vylučuje ze zkoušky. Snižuje se známka za bázlivost, neochotu či velmi pomalé vykonání povelu (© canisterapie.cz) Každá organizace si vede seznamy, kde je vidět, jak probíhají zkoušky a kolik uspělo týmů. Nejčastějším problémem se stává poslušnost či neznalost svého psa při některých nečekaných situacích. U některých týmů to není důvod nezkusit po čase tréninku opět zkoušky, ale někde lze zjistit, že se daný jedinec pro tuto činnost opravdu nehodí (© Helpes).

Jak již autorka uvedla, vesměs všude je podobný zkušební řád na canisterapeutické zkoušky. Bicková (2020) uvádí, že kurzy jsou buď krátkodobé nebo dlouhodobé. V České republice je i možnost rekvalifikačního kurzu nebo kurz v podobě celoživotního vzdělání na vysoké škole ve formě canisterapie. Někde se vzdělávají a připravují osoby pouze samostatně, jinde i celé týmy. Platí zde: čím rozsáhlejší kurz,

tím více poznatků si člověk osvojí a je i více otestován. Autorka Tichá (2007) uvádí, že mezi vstupní předpoklady pro tým patří například:

- pro psovoda věk minimálně 18 let;
- pro psa věk nejméně 1,5 roku.

Podané ruce z.s. uvádí, že lze vystavit certifikát i osobě mladší (15-18 let), která bude provádět terapii pod dohledem oprávněného canisterapeuta. Po absolvování zkoušek i během nich je důležité se zamyslet, k jaké cílové skupině a do kterého zařízení bude tým docházet (Eisertová, Tichá, 2007).

d) Rozdělení canisterapie podle nové metodiky dle autorky Andrey Tvrdé

Existují v canisterapii dva směry – MEBA a AEEA.

AEEA (emočně – etologická analýza) je metodický směr, díky němuž lze změřit dopad působení psa na klienta. Je to nadstandartní socializace psa s různými typy klientů, kde se s klientem zdraví, polohuje, hodně komunikuje, nevyskytuje se zde žádný „podpurný činitel“ jako například pamlsek nebo hračka. Pes chovající se metodou AEEA ví, kdy má pauzu a kdy působí jako terapeut. Aktér zooterapeut zapisuje poznatky do složky klienta, aktivně vede canisterapii, řeší cíle a individuální plány klienta. Psovod by měl znát cíle, kterých chce se psem dosáhnout, to znamená analýzu vlastní motivace. Je zde na místě znát perfektně svého psa – typologii psa, jeho geny a rodokmen, jak může psa ukonejšit, když je rozrušený, poznat, kdy není „ve své kůži“. Pes je schopný po 3-5 letech rychle rozpoznat změny stavu klienta a dát o tom vědět svému zooterapeutovi, na kterého je tím pádem kladen velký nátlak rozpoznat tyto signály od psa.

MEBA (metodika exhibičně – behaviorální aplikace) je směr, kdy pes představuje prostředek k dosažení cíle. Jinými slovy, pes plní vše, co mu je dáno jako povel. Pes je perfektně vycvičený s velkou škálou povelů. Zooterapeut dá psovi náznak a pes položí hlavu na klientovu nohu nebo ruku. Z pohledu klienta to vypadá tak, že jde o spontánní vjemy od zvířete. Pes pracuje v modulu podnět – reakce. Udělá povel, který se od něj očekává a je za něj odměněn od klienta (Tvrdá, 2020).

FELINOTERAPIE

a) Historie

Kočky žijí s člověkem více než 4000 let. V Orientu nebo Egyptě měly kočky dokonce své paláce a byly pohřbívané a uctívány jako lidé. Evropský kontinent měl kočky jako pomocníky pro schopnost lovení škůdců, ale též byly obviněny jako magická zvířata a byly často i upalovány (hlavně černé kočky) (Hypšová et.al., 2020). V 70. letech minulého století se hodně uplatňovala zvířata z útulků, ale v dalším desetiletí tento způsob upadal z důvodu možnosti nákazy klientů nebo jejich bezpečnosti. Nehledě na to, že mladá zvířata, která se dostala z nevhodných podmínek do útulku, měla ještě větší psychické problémy. A tak se hledalo řešení. V 90. letech se začalo přihlížet na zdraví a původ zvířat, na roli dobrovolníka a na standardy na terapeutický tým. Ke konci 20. století položila tyto standardy Pet Partners (dříve Delta society), které se do dnes obnovují a vylepšují (Fine, A.H, 2015).

b) Působení kočky a výběr

Využití podpůrné léčby je prospěšné pro zdraví u člověka v interakci s kočičím jedincem. Je to přímý kontakt člověka s kočkou (Svobodová, 2010). Pokud zooterapeut opravdu dobře zná svoji kočku, má vyhráno. Musí znát signály, v jakém je zvíře rozpoložení, co nám v danou chvíli chce sdělit a zda je možné se zvířetem spolupracovat, aby se zachoval pozitivní vztah zvířete k terapii (Hypšová, et., al. 2020). Ideální kočka pro terapii je ta, která má ráda dotyky, je jí blízká lidská pozornost, vychází se zvířaty a nevádí jí cizí prostředí (Kadlecová, 2009). Autor Mahelka (2007) uvádí, že určitě není na místě srovnávat chování kočky a psa. Oba druhy mají jiné komunikační signály. Jako hlavní komunikační prostředky kočky, které můžeme z našeho hlediska zaznamenat, patří: čichové, sluchové, zrakové. Mezi nejvýraznější komunikaci mezi člověkem a kočkou patří zrakové prostředky – vidíme její postoj, její gesta, stav srsti, mimiku obličeje či v jaké úrovni drží ocas. Po stránce sluchové majitel kočky často rozpozná, jakou intonací se zvíře vyjadřuje a co dává najevo tzv. „mňoukáním“.

Čichové signály kočky jsou pro nás nejméně působivé na úrovni komunikace, protože lidé nemají Jacobsův orgán na to, aby rozeznali, kde kočka vypouští své feromony značkováním, které je pro ni velmi důležité v jejím životě, protože si své území značkuje až několikrát denně (Hypšová, et., al, 2020).

Kočí předení je velmi záhadné dodnes. Donedávna se uvádělo, že kočí předení je pozitivní komunikace kočky (Mahelka, 2007). A však se zjistilo, že takto reaguje kočka i na velmi stresovou situaci pro ni náročnou. Jsou i teorie, které jsou vzorové pro felinoterapie. Kočí předení má urychlující účinky na hojení a regeneraci těla, pomáhá také po psychické stránce na odolnost vůči stresu (Kohoutová, Gardiánová, 2013).

Svobodová (2009) i Hypšová (2007) uvádí dvojí rozdělení felinoterapie:

AAA (Animal Assisted Activities) je tzv. návštěvní služba, kdy jde hlavně o rozptýlení klientů, jako je například česání kočky, hlazení apod.

AAT (Animal Assisted Therapy) je řízený terapeutický proces, ve kterém dochází ke zlepšení jemné motoriky klienta.

V České republice se felinoterapii věnuje Nezávislý chovatelský klub, který byl založen roku 1995, je registrován od roku 1998 a felinoterapii provádí od roku 2002. V NCHK mohou být chovatelé koček s papírem původu nebo i bez něj. V jejich plemenné knize je vypracovaný zkušební řád pro týmy v návštěvní (felinoterapeutické) službě (© NCHK).

c) Plemena koček

Plemena zde zmíněná, jsou nejčastěji používaná. Samozřejmě mezi ně právoplatně patří kočka domácí – bez plemenné příslušnosti, různého vzhledu a povahy, záleží vždy na konkrétním jedinci (Kadlecová, 2009). U nich je vyšší riziko genetických vad, či nemocí, mnohdy většího temperamentu a též hůře odhadnutelného chování. Britská kočka zastává místo nejoblíbenějšího zástupce svého druhu. Jsou velmi přátelské a hravé. Mainská mývalí kočka patří mezi plemena největších koček, které se využívají k léčebným účinkům. Dospívají déle než ostatní plemena, mají rády kontakt s člověkem, ale mohou mít problém při změně teritoria anebo u různých cílových skupin může být problém z důvodu toho, že toto plemeno může dosáhnout veliké hmotnosti (Hypšová, 2013). Norská lesní kočka, je velmi vyrovnaná ale je velmi často náchylná k nemocem. I přesto ale milují kontakt s člověkem. (Hypšová, et., al, 2020). Ragdoll – ragamuffin je plemeno kočky, která může velmi dobře uvolnit svaly klienta, Říká se jí ‘‘hadrová panenka‘‘. Je to zástupce jednoho z největších plemen (Kadlecová, 2009).

1.8 Terapie za pomoci malých zvířat a ornitoterapie

Autorky Gardiánová a Hejrová (2015) uvádí, že zooterapie s drobnými zvířaty je velmi málo rozšířená. V České republice i v zahraničí ji praktikují převážně osoby, které zvířata chovají jako mazlíčky a organizací na zde zmíněnou terapii existuje velice málo. Přitom chov některého z níže zmíněných druhů pozitivně ovlivňuje psychiku lidí, kteří prostřednictvím zvířete lépe navazují kontakt nebo získají větší sebedůvěru. Jejich chov není náročný ani časově, ani finančně, mohou se na něm podílet všichni. Často se v zařízeních můžeme setkat s akvariijními rybičkami, jejichž vzhled a barevné spektrum zbarvení při pohybu člověka uklidňuje. Zařízení využívají rybičky jednak jako uklidňující, ale i jako interiérový doplněk.

- a) **Králík** – Králíci mají velikou škálu rozměrů. Od těch nejmenších vážící kolem 1 kg po až několik kilová zvířata. Mají mnoho zbarvení a typů srsti. Králík potřebuje dostatek prostoru. Protože nemá moc mimických rysů, musíme zvíře dobře znát. Základními rysy je pohyb uší nebo postoj těla (Wegler, 2009).
- b) **Morče** – Morčata pocházejí z Jižní Ameriky, kde byla chována na maso. První záznamy o ochočených morčatech pocházejí z dob Kryštofa Kolumba. Do Evropy se dostala díky mořeplavcům a díky jejich vzhledu se stala oblíbenými mazlíčky. Ve volné přírodě existuje mnoho plemen různých zbarvení a typů srsti. Morčata komunikují hlavně svým hlasem (pískáním a kvičivým zvukem), který je při různých situacích jiný (Birmelin, 2018). Morčata jsou sociální a zvědavá zvířata. Mohou se velmi dobře ochočit a klienti je rádi chovají (Wirth et al, 2020).

Autor Mahelka (2007) uvádí, že oba druhy zvířat jsou náchylná na stres a milují ubikace plné zajímavých prvků, které mohou prozkoumávat. Pro jejich velikost a přátelskou povahu, jsou vhodná jak na residenční formu terapie, tak na návštěvní. Jsou velmi oblíbená pro svůj roztomilý vzhled a velikost, která je vhodná jak pro klienty upoutané na lůžko, tak pro samostatné klienty. Zvíře, jako u každého jiného druhu, si musí zvykat na dění kolem něj v zařízení a na lidský dotyk.

- c) **Činčila** – Činčila je další roztomilý druh malého hlodavce. Činčily jsou aktivní ráno anebo večer. U klientů jsou vítány hlavně pro svoji jemnou srst. Ze všech zmíněných druhů se dožívají nejdéle, mohou se dožít až 20ti let (Motyčková, 2009).

d) Potkani – Potkani se kvůli jejich vzhledu využívají málo, protože v lidech vyvolávají strach anebo odpor. I přesto je rattusterapie v České republice realizována řadu let (Gardiánová, Hejrová, 2015). Potkani jsou velice inteligentní a dobře si zvykají na člověka.

Ornitoterapie je také málo užívaná, zde jsou využiti hlavně papoušci, z nichž někteří jsou schopni naučit se mluvit. Využívají se i jiné druhy ptactva, např. zebříčky, kanárci, různé druhy holoubků a další. V zařízeních jsou často k vidění ve společenských prostorech, kde se klienti na ně dívají, krmí je a povídají si s nimi (Gardiánová, Hejrová, 2015).

Tato terapie se dle Bočkové (2020) dělí na dvě metody:

- **Přímý chov papouška v prostředí v zařízení** – Jde pouze o zajištění primárních potřeb zvířete. Bočková doporučuje papouška k lidem, kteří se cítí osamoceni, hlavně kvůli vlastnostem papouška. Když mluví a opakuje, často se stává že i klienti se rozmluví.
- **Forma ambulantní návštěvy** – Tým chodí za klienty anebo klienti navštěvují ornitologické centrum. Jde zde přímý kontakt ptačího jedince a člověka.

Autorka Andrea Tvrdá (2020), která se věnuje především canisterapii, má mimo jiné i zkušenosti s ornitoterapií. Sama si odchovala holuba, jelikož jeho biologičtí rodiče se o něj nestarali. Ochočila si ho tak, že s ní absolvuje terapeutické návštěvy a je zvyklý opravdu na ledacos. Jako významný aspekt uvádí, že řeč holubů je vlastně podobná naší řeči.

Volnočasové aktivity u seniorů v domově pro seniory

Program aktivit u seniorů je stejně důležitý, jako je zajištění základních prvků péče. Nejde pouze o to vyplnit prostor času, ale dále i to, umožnit žít způsobem, který bude jednotlivci vyhovovat a bude se v něm moci realizovat po svém (Zgola, 2003). Program pomůže jedinci v ujištění vlastní hodnoty, v navázání sociálního kontaktu a také v zachování výkonnosti. Pečující personál by měl vědět hodnotu programu a jeho význam (Haškovcová, 2010).

Felinoterapie u seniorů

V České republice jsou senioři spolu s dětmi nejčastější cílovou skupinou u felinoterapie (Elichová, 2017). Kočky jsou více než na lidi vázány na místo, kde žijí. Proto jsou vhodné jako zvíře, které může být residenční. Felinoterapeutické kočky jsou na terapeuta fixované více, než jsou kočky domácí (Kadlecová, 2009).

Hypšová (et., al 2020) popisuje, že pro felinoterapii je důležité, aby si zvíře vytvořilo pevné pouto k člověku, se kterým se terapie provádí. Pro felinoterapii má často terapeut mnoho pomůcek (jídlo, vodu, kočárek, hračky apod.). Kočárek se velmi cení v případě, kdy klient má zájem jít na vycházku v pěkném počasí a kočka mu může dělat společnost. Pro felinoterapii je vhodné, pokud je menší počet klientů. Snažíme se dodržovat podobné podmínky, které má zvíře v jejím přirozeném prostředí. Klienti dávají zvířeti oblíbené pamlsky, hladí si ho buď na sobě, nebo je zvíře položeno poblíž jejich těla, aby jim to bylo příjemné, na kočku viděli a mohli vnímat jeho působení. Při felinoterapii si terapeut povídá s klienty, může být i puštěná relaxační hudba, která navodí ještě příjemnější atmosféru pro celý tým.

Canisterapie u seniorů

Canisterapii v domovech pro seniory lze zařadit jako aktivizační činnost, která se dále rozděluje na sociálně terapeutickou činnost a volnočasovou činnost (Malíková, 2011). Galajdová (2011) uvádí, že se klienti těší na terapii, protože díky tomu, že se dostali do zařízení, si nemohli vzít svého psiho přítele, nebo už ho delší dobu nemají a pro klienty to znamená velkou ztrátu. Pokud klienta nenavštěvuje rodina, je psí společník pro něj o to víc potřebný. Pejsek klienta přivítá, chce se pomazlit, vyžaduje si pozornost a klient se v tu chvíli soustředí jenom na zvíře, zapomene na starosti a cítí se být potřebný. Cílem canisterapie může být zlepšení kvality života a naplnění volného času u klientů v domovech pro seniory (Leser, 2012).

Dle Engelové (2013) je dobré mít pro seniory strukturovaný program volného času. Mají ho velmi mnoho a program tak pro ně vytváří oporu jejich momentální životní etapy. Obzvláště v této části života patří koníčky do života seniorů a slouží zejména k udržení a k navazování sociálních kontaktů.

Zde autorka bakalářské práce zmiňuje některé volnočasové aktivity seniorů, které mohou být k dispozici v domovech pro seniory:

Muzikoterapie

Pro dosažení muzikoterapeutické změny je velmi důležitá vlastní aktivita klienta. Muzikoterapie je vzájemná interakce, při níž dostává klient prostor k seberealizaci a utváření své vlastní osobnosti (Kantor, 2009).

Arteterapie

V pojetí arteterapie jako psychoterapeutické disciplíny je hlavním údělem práce přímo ve vlastním klientově procesu tvorby. U seniorů je to podpora jemné motoriky nebo cvičení paměti. Klienti mohou tvořit věci na zadané téma anebo i svévoleným procesem (Šicková-Fabrici, 2008).

Dramaterapie

Autor Valenta (2003) uvádí, že dramaterapie patří mezi skupinu kreativních terapií. Může sloužit zde rehabilitace nebo učení se novým dovednostem. Prostředkem kreativity se senioři učí rozvíjet potencionální možnosti. Díky skupině jsou senioři přijímáni, respektováni a to je pro ně velmi přínosné.

Reminiscenční terapie

Při reminiscenční terapii hraje hlavní roli rozhovor terapeuta se seniorem či skupinou seniorů, kteří hovoří o jejich dosavadním životě. Hovoří se například o tom, co v životě kdysi dělali, o jejich aktivitách, o prožitých událostech a zkušenostech. Často se u toho využívají různé pomůcky (fotky, upomínkové předměty apod.). Jde zde o spontánní psychický proces, kdy senior rekapituluje svůj prožitý život a svévoleně vzpomíná, co zažil.

STÁŘÍ

Historické pojetí stáří popisuje autorka Haškovcová (2010) ve své publikaci, ve které se ona sama zabývá tématem stáří. Ve starém Řecku a Římě se lidé dožívali ani ne 25ti let. V 17. století se průměrná délka života prodloužila na 30 let, v období 2. světové války se pohybovala okolo 50 let a od té doby rapidně stoupá. Průměrný věk je ale opravdu jen průměrem a nesmíme opomenout, že zde byli lidé, co se dožili i mnohem více.

Dle autora Saka (2012) lze chápat stáří jako velkolepé vyvrcholení a konečnou fázi života jedince. Fenomén stáří je ve společnosti produktem společnosti, v níž žijeme a jsme. Stáří nemůžeme pochopit bez kontextu celého životního cyklu a všech prožitých životních etap člověka. Způsob života v dětství, mládí a dospělosti významným způsobem ovlivňuje kvalitu stáří. Autorka Haškovcová (2010) uvádí definici podle WHO: „*Stařecký věk neboli senescence je obdobím života, kdy poškození fyzických, psychických sil se stává manifestní při srovnání s předešlými životními obdobími.*“.

Dle autora Mühlpachra (2008) je na místě individuální přístup ke každému člověku, který je respektující až do nejvyššího věku života seniora. Senioři mají mnoho rysů společných, ale i přesto se liší ve svých potřebách a každý měl za svůj život jiné životní podmínky a je jinak zdatný. Každá seniorská populace má svoje potřeby, návyky a zkušenosti.

Haškovcová (2010) zmiňuje, že níže uvedené rozřazení lze zařadit pouze na určitou skupinu seniorů, a to na ty seniory, u kterých je stáří nepřehlédnutelné. Záleží na daném jedinci. Věk 49-59 let je střední a vyzrálý věk, 60-74 let je ranné stáří, 75-89 let je stařecký věk, 90 a víc let značí dlouhověkost. Je nutno podotknout, že každý člověk stárne jinak a od 75 let věku můžeme s jistotou říct, že je to skutečné stáří. V normálním životě je považován za seniora každý, kdo dosáhnul penzijního věku. Průměrná délka života je nejdelší, jaká kdy byla a stále se díky zdravotnictví a lékařské vědy prodlužuje

Legislativní rámec, který určuje pojem Domov pro seniory je zanesen v Zákoně č. 108/2006 Sb. o sociálních službách.

§ 49

Domovy pro seniory

(1) V domovech pro seniory se poskytují pobytové služby osobám, které mají sníženou soběstačnost zejména z důvodu věku, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby.

(2) Služba podle odstavce 1 obsahuje tyto základní činnosti:

a) poskytnutí ubytování,

b) poskytnutí stravy,

c) pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu,

d) pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu,

e) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,

f) sociálně terapeutické činnosti,

g) aktivizační činnosti,

h) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Pobytová služba

Dle autora Kaczora (2015) představují pobytové sociální služby určité služby, které jsou spojené s ubytováním klienta v zařízení sociálních služeb. Vysoký standart služeb, který zařízení může nabídnout klientovi, přináší mínus v tom, že klienta „vytrhneme z jeho sociálního prostředí“. To ovšem nepřináší vždy samá negativa. Například u klienta, který bydlí sám a trpí samotou, se může jeho zdravotní stav zlepšit v důsledku kolektivu dalších seniorů, pečujícího personálu, který zajistí všechny potřebné podmínky pro zlepšení a udržení zdravotního stavu klienta.

Sociální pracovník

Legislativní rámec, který určuje pojem „sociální pracovník“ je také zanesen v zákoně č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. Jsou zde popsány úkony, které může pracovník vykonávat, jaké je nutné vzdělání pro výkon profese, jaké jsou předpoklady pro jeho práci v sociálním zařízení a také určení, v jakých zařízeních může své povolání vykonávat.

Předpokladem k výkonu povolání sociálního pracovníka je plná svéprávnost, bezúhonnost, zdravotní způsobilost a odborná způsobilost s povinností dalšího vzdělání (Malíková, 2020).

§ 110

Odbornou způsobilostí k výkonu povolání sociálního pracovníka je:

a) vyšší odborné vzdělání získané absolvováním vzdělávacího programu akreditovaného podle zvláštního právního předpisu v oborech vzdělání zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku, sociální pedagogiku, sociální a humanitární práci, sociální práci, sociálně právní činnost, charitní a sociální činnost,

b) vysokoškolské vzdělání získané studiem v bakalářském, magisterském nebo doktorském studijním programu zaměřeném na sociální práci, sociální politiku, sociální pedagogiku, sociální péči, sociální patologii, právo nebo speciální pedagogiku, akreditovaném podle zvláštního právního předpisu.

(5) Odbornou způsobilost k výkonu povolání sociálního pracovníka při poskytování sociálních služeb ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče podle § 52 má též sociální pracovník a zdravotně sociální pracovník, který získal způsobilost k výkonu zdravotnického povolání podle zvláštního právního předpisu.

(6) Při uznávání odborné kvalifikace nebo jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie se postupuje podle zvláštního právního předpisu.

2. PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Cíl práce

Cílem této bakalářské práce je zjistit, jakým způsobem (druhy, formy, metody, techniky, pomůcky, financování, personální zajištění, vedení dokumentace, zapojení sociálního pracovníka) je poskytována zooterapie v domovech pro seniory v Plzeňském kraji. Dílčím cílem je zjistit přínos zooterapie z pohledu pracovníků poskytujících zooterapii.

2.2 Výzkumné otázky

HVO: Jakým způsobem je poskytována zooterapie v domově pro seniory?

DVO₁: Jaký druh zooterapie je nejčastěji poskytován v domovech pro seniory?

DVO₂: Jakým způsobem jsou uživatelé do zooterapie zapojeni?

DVO₃: Jaký je přínos zooterapie poskytované v domově pro seniory?

3. METODIKA

3.1 Použitá metoda a technika sběru dat

Pro naplnění cíle v bakalářské práci byl vybrán kvalitativní výzkum „*Výzkum je proces k utváření nových poznatků*“ (Hendl, 2016, s. 28). Použita byla metoda dotazování a technika polostrukturovaného rozhovoru. Díky polostrukturovanému rozhovoru, lze získat široké a detailní informace o analyzovaném jevu (Švaříček, Šeredová, 2007). Sběr dat udává, jaké budeme volit jedince či objekty k výzkumu. V dalším zpracování je důležité, jak budeme dále postupovat a fixovat data (Hendl, 2017). Rozhovory byly vedeny se sociálními pracovníci dle záznamového archu č. 1, (Příloha č. 1) a s pracovníky poskytujícími zooterapii, záznamový arch č. 2 (příloha č. 2).

3.2. Výzkumný soubor

Výzkumný soubor se skládá ze dvou výzkumných souborů – sociálních pracovníků působících v domovech pro seniory, a pracovníků poskytujících zooterapii v domovech pro seniory. Informanti byli vybráni účelovým kvótním výběrem a museli splňovat kritéria výběru: souhlas se zapojením do výzkumu, u souhlasu, u sociálních pracovníků byla podmínkou praxe v domově pro seniory minimálně 1 rok. U pracovníků poskytujících zooterapii byla kritéria následující: souhlas se zapojením do výzkumu, praxe v poskytování zoterapie minimálně 1 rok.

Nejprve jsem oslovila sociální pracovníky z domovů pro seniory v Plzeňském kraji. Kontakty jsem získala pomocí internetových stránek, kde byla uvedena pracovní pozice a telefonní číslo. Kontaktovala jsem přímo sociální pracovníky. Druhý prvek, mezi pracovníky poskytujícími zooterapii, jsem sháněla pomocí internetu a v některých zařízeních mi byl předán kontakt na pracovníky, kteří provádějí zooterapii v uvedených zařízeních.

3.3. Realizace výzkumu

Nejdříve jsem navštívila internetový portál Ministerstva práce a sociálních věcí, kde jsem navštívila online registr poskytovatelů sociálních služeb. V registru jsem vyhledala počet domovů v Plzeňském kraji, který činil 24 zařízení. Všechny domovy pro seniory z registru jsem k datu 30. 11. 2020 telefonicky obvolala. Zjistila jsem, že zoterapie se

poskytuje v 10 domovech pro seniory v Plzeňském kraji. Rozhovor jsem realizovala se čtyřmi sociálními pracovníci a pěti pracovníky poskytující zooterapii, v rozmezí měsíců duben až červen 2021. Domovy pro seniory byly uzavřeny pro veřejnost přibližně od října 2020 do dubna 2021. Každé zařízení mělo nastavená svoje pravidla a pokyny při vstupu do zařízení pro veřejnost a pro rodinné příslušníky. Se třemi informanty jsem se sešla osobně, za dodržení přísných hygienických opatření. Se šesti informanty jsem vzhledem k pandemické situaci COVID19 vedla rozhovor přes telefon.

Zařízení jsem vyhledávala v listopadu 2020, kvůli pandemii COVID19 jsem rozhovory prováděla od dubna do června 2021. Informanti byli na začátku rozhovoru seznámeni s cílem práce, předpokládanou délkou rozhovoru a použitím získaných informací do bakalářské práce. Informanti souhlasili se zachováním jejich anonymity při uvádění doslovných odpovědí a s jejich potvrzeným souhlasem zde uvádím výsledky výzkumu. Rozhovory jsem zaznamenávala do záznamových archů, a nahrávala na záznamník na telefonu, přepsala do textové podoby v programu MS Word, a následně byly rozhovory smazány z telefonu. Přepisy rozhovorů mám uschované ve svém osobním archivu. Ve výzkumné části bylo analyzováno celkem 9 rozhovorů. Realizace výzkumu probíhala od listopadu 2020 do června 2021.

3.4. Způsob zpracování dat

Při výzkumu byla analyzovaná data v domovech pro seniory v Plzeňském kraji, která jsem získala vlastním šetřením v rámci Plzeňského kraje. Rozhovory jsem nahrávala na mobilní telefon a přepsala to textové podoby. Při analyzování rozhovorů, bylo použito otevřené kódování. Dle Hendla (2016) je cílem kódování tematické rozkrytí textu. Z dat se utvoří seznam témat, které vedou k dalším tématům. Následovala kategorizace dat a poté byly výsledky zobrazeny prostřednictvím schémat. Data byla zpracována a vytvořena v programu Atlas.ti pro lepší přehlednost.

3.5. Etika výzkumu

Informanti byli seznámeni s průběhem polostrukturovaného rozhovoru, s cílem zpracování dat. Po ústním a písemném souhlasu informantů, byly rozhovory nahrávány na mobilní telefon. Odpovědi informantů byly poté přepsány do textové podoby a smazány z mobilního telefonu. Informanti dostali náležitě poučení a všechna data jsou s jejich ústním i písemným souhlasem použita. Při využití údajů sdělování dat bude

zachovaná anonymita informanta. Účast na výzkumu je čistě dobrovolná, účastník mohl kdykoliv výzkum přerušit (Miovský, 2006).

4. VÝSLEDKY

V této kapitole uvádím prezentaci výsledků výzkumu. Otázky v polostrukturovaném rozhovoru byly vytvořeny na základě hlavní výzkumné otázky a vedlejších výzkumných otázek. U informantů jsem nejdříve získala sociodemografické údaje- viz tabulka č. 1 a tabulka č. 2

Tabulka 1 - Sociodemografické údaje sociální pracovníce

sociální pracovníce	věk	vzdělání	pohlaví	praxe v DpS	praxe v sociálních službách	terapie	od kdy se v zařízení provádí zooterapie
SP1	35	Voš	Ž	4	1	canisterapie	2017
SP2	50	Bc	Ž	35	35	canisterapie	2018
SP3	47	Voš	Ž	17	17	canisterapie	2009
SP4	45	Bc	Ž	23	24	canisterapie	2019

Zdroj: vlastní výzkum

Sociální pracovníce v textu výzkumu jsou označovány jako (SP1 – 4). U sociálních pracovníků je zřejmé, že se výzkumu zúčastnily pouze ženy, jak je znázorněno v tabulce č.1. Dále se rozhovoru účastnily čtyři ženy, věkové rozmezí od 35-50 let, vzdělání mají dotazované buďto vyšší odborné anebo vysokoškolské. Dotazované sociální pracovníce uvedly, že v zařízení, kde pracují, se poskytuje pouze canisterapie. Canisterapie se v zařízeních poskytuje pár let, nejdéle však v zařízení, které uvedla informantka (SP3) a to od roku 2009. Zajímala mne délka praxe v domově pro seniory a u jednotlivých informantek se rozmezí liší 4 – 35 let. Informantky SP mi sdělily, že canisterapie se v zařízení kde pracují provádí pouze pár let a to od roku 2017 - 2019.

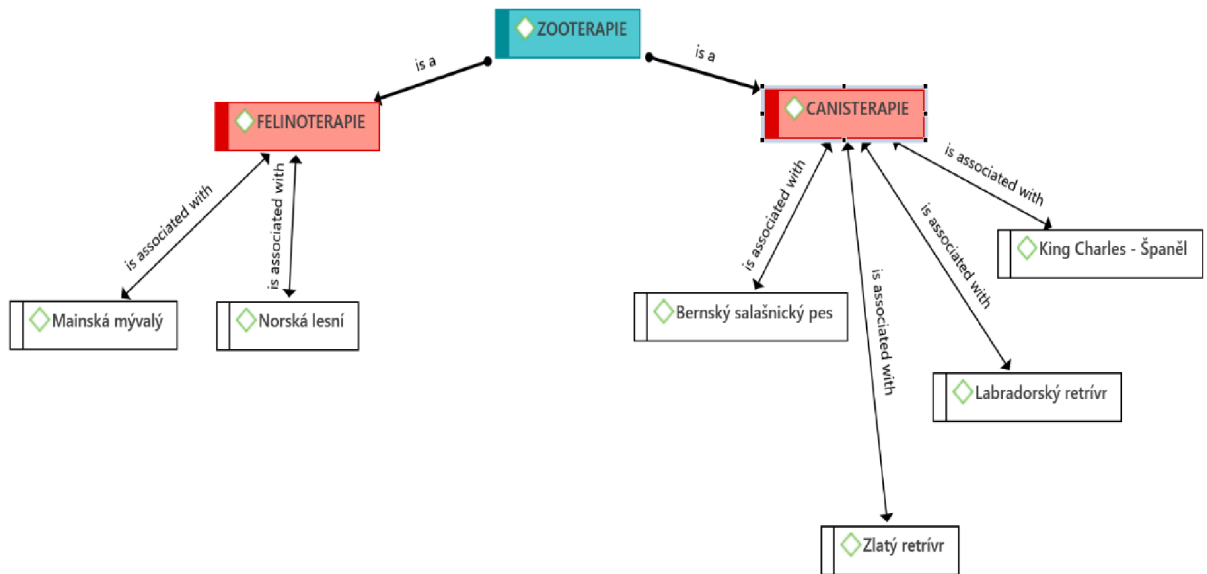
Tabulka 2 - Sociodemografické údaje pracovníků poskytujících zooterapii

pracovník	věk	vzdělání	pohlaví	terapie	provádění terapie od	organizace
P1	50	Střední s maturitou	Ž	canisterapie	2019	sama na sebe
P2	43	Mgr	Ž	felinoterapie	2019	NCHK
P3	35	Voš	Ž	canisterapie	2014	Hafík z.s
P4	33	Mgr	M	canisterapie	2016	Pomocké tlapky o.p.s
P5	33	Bc	Ž	canisterapie	2012	sama na sebe

Zdroj: vlastní výzkum

Pracovníci poskytující zooterapii jsou dále v textu označeni jako (P1-5). Výzkum jsem provedla se čtyřmi ženami a jedním mužem, jak je znázorněno v tabulce č. 2. Věkové rozpětí se pohybuje od 33 do 50 let. Pracovníci poskytují canisterapii, jediná informantka poskytuje felinoterapii. Vzdelání má pouze jedna informantka střední s maturitou, ostatní informanti mají vysokoškolské vzdělání. Informanti provádějí terapii převážně většinou pouze pár let, nejdéle poskytuje canisterapii informantka (P5). Informanti pracují buď sami na sobě na dohodu o provedení práce, za kterou dostanou zapláceno nebo jako dobrovolníci pod určitou organizací. V domovech pro seniory provádějí pracovníci terapii různě dlouho, začátek působení – let v zařízení lze vidět v tabulce č. 2. Nejdélejší působení má informantka (P5) a to je 9 let, zbylí informanti pouze pár let vykonávají zooterapii.

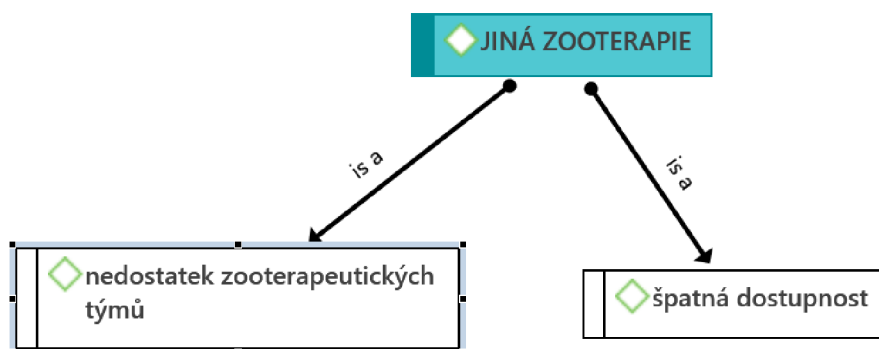
DVO 1: Jaký druh zooterapie je nejčastěji poskytován v domovech pro seniory?

Obrázek č. 1 - Druhy zooterapie a plemena zvířat

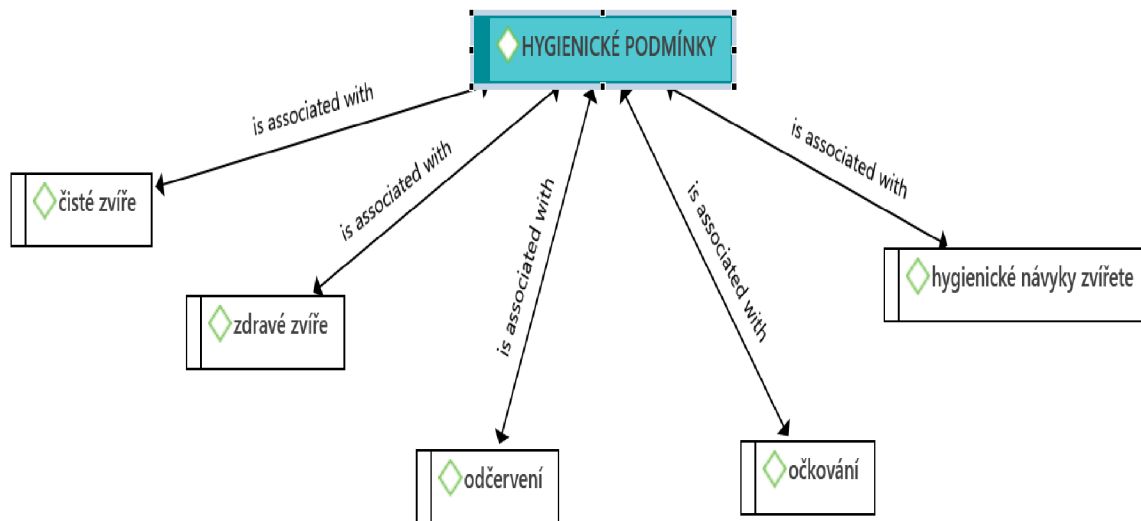
Jak lze vidět na obrázku č.1 v domovech pro seniory v Plzeňském kraji se poskytuje canisterapie a v jediném zařízení felinoterapie. Ve všech případech informanti uvedli konkrétní plemeno psa a u felinoterapie informantka (P2) uvedla křížence mainské x norské kočky. U dalších zařízení se poskytuje pouze jedna z uvedených zooterapií. Informanti (P1) a (P4) využívají k terapii stejné plemeno psa – Bernský salašnický pes. Informantka (P3) má King Charles Španěla a informantka (P5) využívá dvě plemena k terapii – Labradorského retrívra a Zlatého retrívra.

Informantka (SP1) neví přesné plemeno psa a informantka (SP4) uvedla Bernského salašnického psa. V žádném zařízení se neprovádí terapie za pomoci malých zvířat, avšak sociální pracovnice mi potvrdily, že se v zařízení vyskytovala či vyskytují zvířata, která patří zařízení, ale nejsou chovaná pro terapii. Jsou pouze na pozorování, obveselení klientů, není k nim kompetentně vyškolený pracovník. Informantka (SP2) sděluje: „Takhle kočky tu máme venkovní, ty jdou k lidem, jsou mazlivé a o ty se starají. A taky tu máme králíky, ale ne vyloženě jako terapie, prostě jsou tu pro klienty na potěšení a starají se o ně, ale přímo pracovník, co by byl vyškolený na ně, to ne.“ Informantka (SP3) uvedla: „Chovali jsme i morčata, andulku, kočku – vzhledem k tomu, že jsme velmi malý domov, nebylo úplně jednoduché zajistit pravidelnou péči o tato zvířata“

Obrázek č. 2 - Nevyužití jiného druhu zooterapie pro klienty

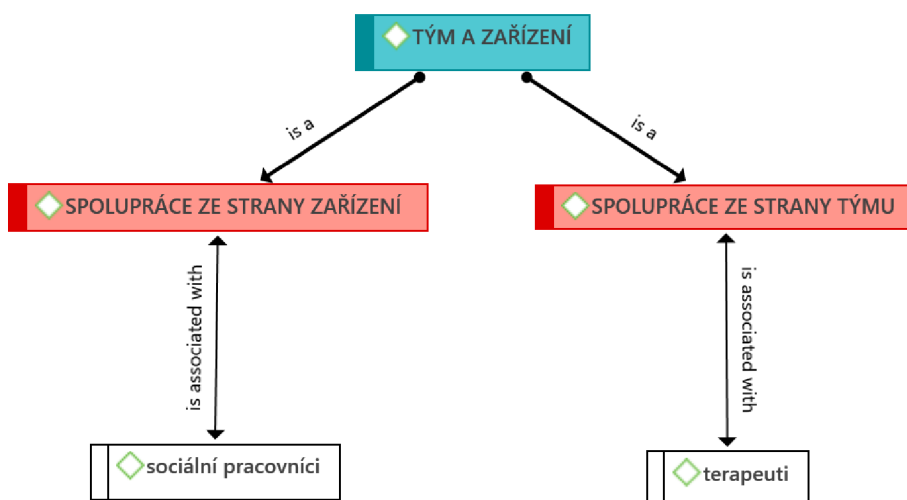
Zeptala jsem se, z jakého důvodu domovy využívají a poskytují uživatelům pouze jednu zooterapii, protože ve všech zařízeních, která mi poskytla rozhovor, se poskytuje pouze jedna zooterapie. Informantky (SP2) a (SP3) u těchto dvou zařízení mi nesdělily pravý důvod toho, proč nemají více terapií. Jako další důvodu uvedla informantka (SP1) špatnou dostupnost v oblasti, kde se domov nachází, a jako zařízení jsou vděční, že mají k dispozici pro klienty canisterapii. Informantka (SP1) uvádí: „, *Tady to není tak dostupné u nás na Tachovsku a jsme na vesnici, takže jsme rádi, že máme aspoň tu canisterapii*“. Informantka (SP4) uvedla důvod: „, *Jsem velmi rádi, že se nám podařilo tuto spolupráci zahájit. V našem okolí je nedostatek zoterapeutických týmů. Drobná zvířata v našem domově nechováme.*“ I přesto, že zařízení neposkytují více terapií ze zmíněných důvodů, jsou rádi, že mají jednu zooterapii, kterou klienti rádi využívají.

Obrázek č. 3 - Hygienické podmínky pro zooterapeutický tým

Hygienické podmínky ne všechna zařízení nařizují. Pokud pracovníci jsou vedeni pod organizací provádějící zooterapii, organizace apelují na to, aby byly podmínky dodrženy. Uvedená zařízení mají všechny hygienické podmínky stejné, jak jsou zde vypsané a uvedené ve schématu, což mi potvrdily sociální pracovnice při rozhovoru. Informantka (SP1, SP2, SP3) uvádí: „*Určitě odčervení a očkování*“. Informantka (SP4) uvádí: „*Majitelka psa zaručuje bezpečné poskytování dohodnuté služby canisterapie, což zahrnuje všechna veterinární opatření i odpovídající výcvik psa.*“ Je to čistý pes, provedeno očkování, odčervení. Pracovníci poskytující terapii dbají na hygienu zvířat a jejich zdravotní stav. Jsou zodpovědní za jejich dodržování. Zvířata mají hygienické návyky a musí být zdravá.

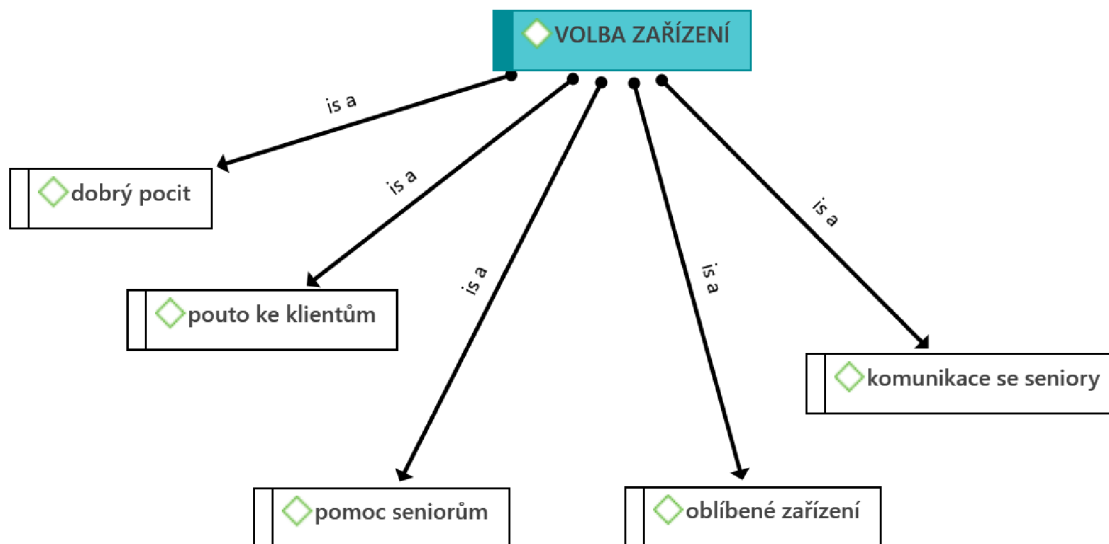
Informanti (P1, P4) uvedli, že psa koupou a samozřejmostí je odčervení a očkování. Informantka (P2) uvádí: „*Ano, očkování, odčervení ano, to jako chtějí, ale to je samozřejmost, to dodržuje každý*“. Informantka (P3) uvádí: „*Od zařízení ne, ale od Hafika to máme. Nenačkovanýho psa by mi tam nepustili, máme to spíš nařízený od Hafika a máme smlouvu se zařízením*“. Informantka (P5) provádí terapii s více psy a do zařízení si bere i očkovací průkaz. Informantka uvádí: „*Takže to očkování, odčervení a tak dále. Ten pes určitě musí být zdravý. Určitě je to povinnost při tom testování, plus ještě i očkovací průkaz bereme, aby to tam měl kompletně.*“

Obrázek č. 4 Navazování spolupráce týmu a zařízení

Navazování spolupráce probíhalo ze strany týmu, nebo zařízení se poohlíželo po zooterapeutickém týmu. Zde jsou jednotlivé odpovědi informantů pracovníků – jakým způsobem se navázala spolupráce. Informantka (P1) uvádí: „*A v tom důchodáku vlastně taky, že tam nikoho neměli, takže byl po tom celkem hlad.*“ Informantky (P2 a P3) uvedly, že nabídly spolupráci zařízení samy. Informant (P4) uvádí: „*Samo to zařízení, jako vždycky to bylo jako samo, až jsme museli nějaké zařízení až odmítat, nestihali bychom to, protože to děláme ve volném čase, ale vždycky, když jsme někam šli, někdo nás kontaktoval, my jsme sami nehledali.*“ Informanti mají více zařízení. Informantka (P5) si již přesně nepamatuje, z jaké strany byla navázána spolupráce.

Zde jsou odpovědi sociálních pracovníků. Informantky (SP1 a SP3) uvedly, že spolupráce přišla ze strany pracovníků, kteří je oslovili s nabídkou spolupráce. Informantka (SP2) uvádí: „*Domova a tam jsem se od soc. pracovnice dozvěděla, že tam chodí pán, co dělá tu canisterapii, a tak jsme se s ním spojili a zeptali se, zda by nezahrnul náš domov, a on jako že v pohodě, že to zkusíme. A pak byl nadšený on i uživatelé, takže jsme navázali spolupráci a od té doby to běží.*“ Informantka (SP4) uvádí: „*Oslovila nás majitelka psa s canisterapeutickým výcvikem. Nabídla nám spolupráci a svoji představu, jak si tuto spolupráci představuje. Po první seznamovací „lekcí“ bylo jasné, že o tuto aktivitu ze strany našich klientů bude zájem. Do týmu byly zapojeny sociální pracovníce a fyzioterapeutka, následně se přidaly aktivizační pracovníce – PSS instruktorky.*“

Obrázek č. 5 Volba zařízení ze strany pracovníků poskytujících zooterapii

Na moji otázku, proč si pracovníci vybrali právě domov pro seniory, každý informant odpověděl velmi specificky. Informantka (P1) sděluje jako důvod pouto ke klientům: „*Mě to teda taky hrozně baví, fakt jsem tam přišla a je mi tam s nimi dobře, že si někde vytvoříte takový pouta a pak ty lidi máte ráda, tak tam za nimi docházíme rády se psy*“. Informantka (P2) sděluje důvod, proč si vybrala domov pro seniory, že chtěla být užitečná v dobrovolnické oblasti a spojit to s felinoterapií „*Mne to celkově táhne jako k pomoci seniorům jako takovým, v době 2015-2016 jsem se setkala úplně poprvé s felinoterapií, že ji někdo dělá, nebo že to existuje, a říkala jsem si, že by to bylo super skloubit, ehm vlastně tu snahu pomáhat těm seniorům, nebo být užitečná v týdle oblasti, s tou láskou k těm kočkám*“. Informantka (P3) uvádí důvod, že si zařízení oblíbila, když zde měli možnost jako tým si vyzkoušet provádění terapie před canisterapeutickými zkouškami: „*Tak my jsme chodili na asistenční návštěvy do zařízení před zkouškama a nějak jsme zde zůstali*.“ Informant (P4) uvádí: „*Todle jsem začal dělat jenom jako prostě svého koníčka, a byla to vlastně docela náhoda, a protože se pes, kterýho jsme měli, nebo fenka na to velice hodili, takže tak to vzniklo*.“ Informantka (P5) jako důvod sděluje, že chtěla šířit radost pro seniory, a dobrý pocit že pro tuto skupinu mohla něco

dobrého udělat: „*Myslím si, že ti senioři si to zaslouží, že bychom jim měli dělat radost, že je to pro ně takové hezké, jo, že jim to naruší ten stereotyp, jsou za to vděční za ty maličkosti, že to člověku je příjemné, občas odchází s takovým jako pocitem že by chtěl udělat víc, ale je to pro ně fakt asi to nejmenší, co pro ně může udělat.*“ S každým zooterapeutickým týmem má každé zařízení uzavřenou smlouvu. Smlouva je uzavřena na dobu určitou.

DVO2: Jakým způsobem jsou uživatelé do zooterapie zapojeni

Výběr klientů má na starosti personál nebo sociální pracovník. Tuto otázku jsem uvedla v rozhovorech se sociálními pracovníci, kdo a jakým způsobem vybírá klienty a jak se o terapii dozví. Ve většině zařízení zmapování klientů, kteří by měli zájem o terapii, proběhlo na začátku, kdy aktivita začínala v zařízení. Informantka (SP2) uvádí: *„Aktivizační pracovnice máme 3, ale myslím si, že víceméně si to pán, co provádí terapii, organizoval taky sám, zeptal se, kdo má zájem. Bylo zde pár klientů, kteří nechtěli, ale to zmapovali úplně zpočátku. Když jsme začínali, tak obcházel a ptal se pečovatelky i já měla vytipovaný, i někteří jsou, kteří to prostě nechtějí, no.“* Informantka (SP3) uvádí *–, „Klienti se o aktivitě dozvídají od aktivizačního pracovníka i od pečovatelek, kteří aktivitu nabízí i klienty motivují.“* Informantka (SP4) uvedla: *„Noví uživatelé služby jsou informováni o programu při nástupu do domova, jejich zájem se zpracovává do individuálních plánů stejně jako u stávajících uživatelů. Každé setkání je inzerováno na nástěnkách domova, uživatelé jsou upozorňováni i v ranním hlášení o připravovaných akcích. Nemalou měrou k motivaci na účasti jsou i informace zveřejňované na stránkách našeho časopisu, který vydáváme pro naše klienty (fotografie, články).“* Je tedy zřejmé, že uživatelé jsou o terapii předem informováni více způsoby, takže je pouze na jejich dobrovolném uvážení, pokud se chtějí účastnit.

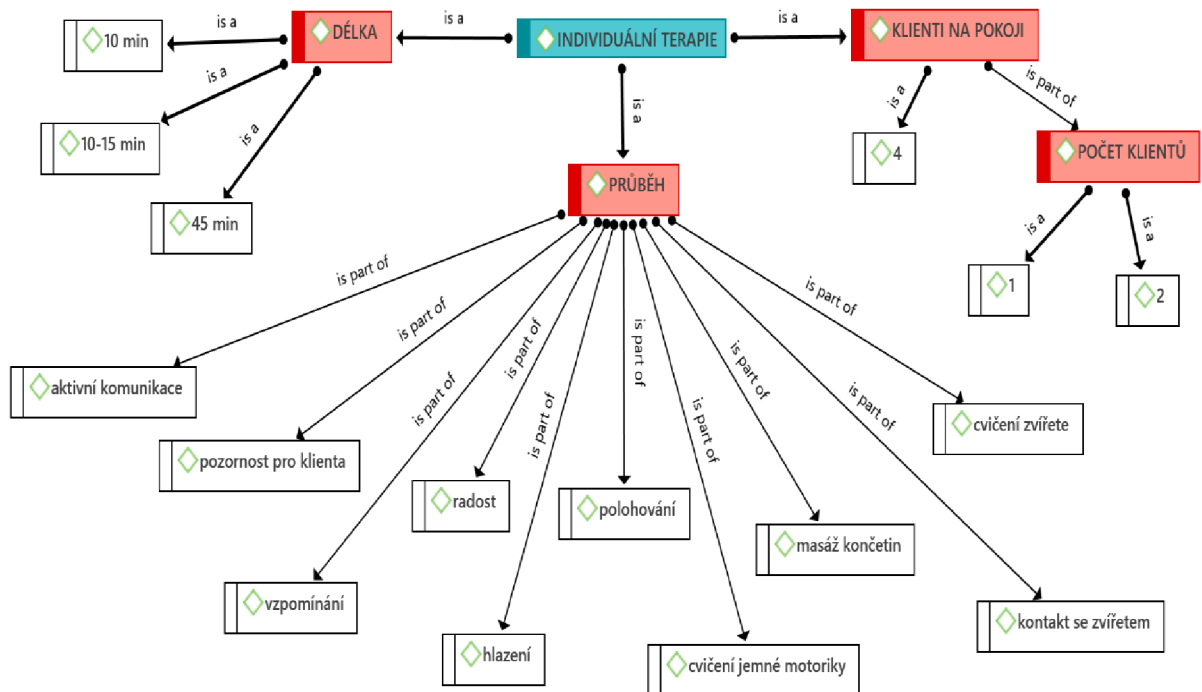
Z pohledu pracovníků informanti uvádí, že se klienti na ně těší. Informantka (P1) uvádí: *„Oni prostě čekají, až přijdeme, tak srdečné to je“*. U informantky (P2) mne udivilo, že má pouze 4 klienty. Zde uvedla důvod: *„Ono to jako by bylo víc klientů, ty už bohužel nežijou, ale to tam vybírá aktivizační pracovnice, ona ty klienty zná a vlastně ví, kdo by to třeba ocenil. Zase na druhou stranu já jsem s ní domluvená, ehm že preferuji klienty, kteří komunikují. Takže jsme se domluvili takhle, že jako když to bude člověk, kterej to ocení, tak tam jako přijdu ráda, no.“* Zavedené terapie jsou pravidelné. Pokud ne v pravidelný čas, tak ve stejný den, v pravidelném intervalu. Informantka (P3) zmiňuje: *„Oni vědí dopředu, že přijdeme a těší se“*. Informant (P4) udává: *„Protože se těšili na sobotu, kdy my přijdeme, ve stejný čas v sobotu.“* Všichni dotazovaní mi potvrdili, že výběr klientů je na dobrovolné účasti. Ze strany personálu je i znatelná motivace k aktivitě u klientů, kterou mi poskytli v rozhovoru informanti - pracovníci poskytující zooterapii. Informantka (P1) uvádí: *„Oni jim to vyhlásí a někdo chce dobrovolně, někoho tam tak jako, kdo úplně jako že nechce nebo neví, tak ho tam dostat“*

– tak se pojedte podívat. Oni to s nimi docela umí s těma starouškama, a tak oni se pak rádi přijdou podívat a pak i chtějí sami, když podruhý, tak se přihlásí sami.“ Informantka (P5) uvádí: *„Vždycky nás tam doprovází nějaký zaměstnanec, což na tom trváme, aby tam byl dohled, a většinou to vybírají oni, ty lidi se na to těší, takže tam chodí dobrovolně. Někdo se k tomu musí postupně dopracovat, že když to vidí u těch ostatních, tak se chce zapojit taky a občas se stane, že někdo rezolutně odmítá, ale občas se stane, že i ti povolí, že si to nechají rozležet, že se člověk věnuje i chvíli jen jim, tak a i toho psa tam vezme, tak to přece jenom zkusí.“*

Průběh zooterapie jsem v otázkách rozdělila na dvě části – obě mají své náležitosti a klady. V každém zařízení také probíhá trochu jinak a jinou formou, záleží na zooterapeutickém týmu, nebo na potřebách klientů. Terapie se uskutečňují dvěma způsoby – buď individuálně, nebo skupinově. Odpovědi informantů jsem podle toho rozdělila, zmiňuji jak odpovědi informantů pracovníků, tak i pohled informantek sociálních pracovníc. Klienti jsou dopředu informováni o tom, že přijde zooterapeutický tým. Informantka (P2) uvádí: *„Tak oni vědí, že tam jako přijdu, oni je na to připravují, ehm, jako ten den, že přijdu, že přijde ta paní s kočičkou a už ode dveří vidím, že se těší, že jsou rádi, že tam jsem“*. Informantka (P5) uvádí, že jezdí dokonce ve více lidech jako tým složený z 2-3 lidí a psů: *„Děláme obojí, my tam třeba jezdíme jako 2 nebo 3 lidi, 2 jsou po pokojích a 1 jde se skupinou do nějaké té místnosti, takže děláme obojí, půl hodina skupinová, 10- 15 min individuální, 1x měsíčně.“*

Zeptala jsem se sociálních pracovníc na popis průběhu terapie. Z rozhovorů vyplynulo, že do terapií skoro nejsou zapojeny a ani skoro neví, jakým způsobem se uskutečňují a jak probíhají, protože nejsou přítomné terapii, pouze výjimečně. Sociální pracovníce popisují průběh takto. Informantka (SP1) uvádí: *„Paní přijde s pejskama, a kdo jako chce z klientů, tak za nima jde na pokoj, oni si je pohladí, pomazlí, pohrajou a to je asi tak všechno“*. Informantka (SP2) uvádí: *„Přijde do zařízení, je to individuální, neděláme skupinovou terapii, klienti na něj čekají, takže ví, že v sobotu dopoledne se tady objeví pejsek s panem (jméno) a on je obchází po pokojích“*. Informantka (SP3) uvádí: *„Zooterapie je skupinová aktivita, klienti si psy mohou hladit, česat, házet míčky, mají možnost se nechat od psa i namasírovat např. bolavé koleno.“* Sociální pracovníce uvedly, že jako zařízení žádné pomůcky k terapii neposkytují a že si je nosí pracovníci sami.

HVO: Jakým způsobem je poskytována zooterapie v domově pro seniory?

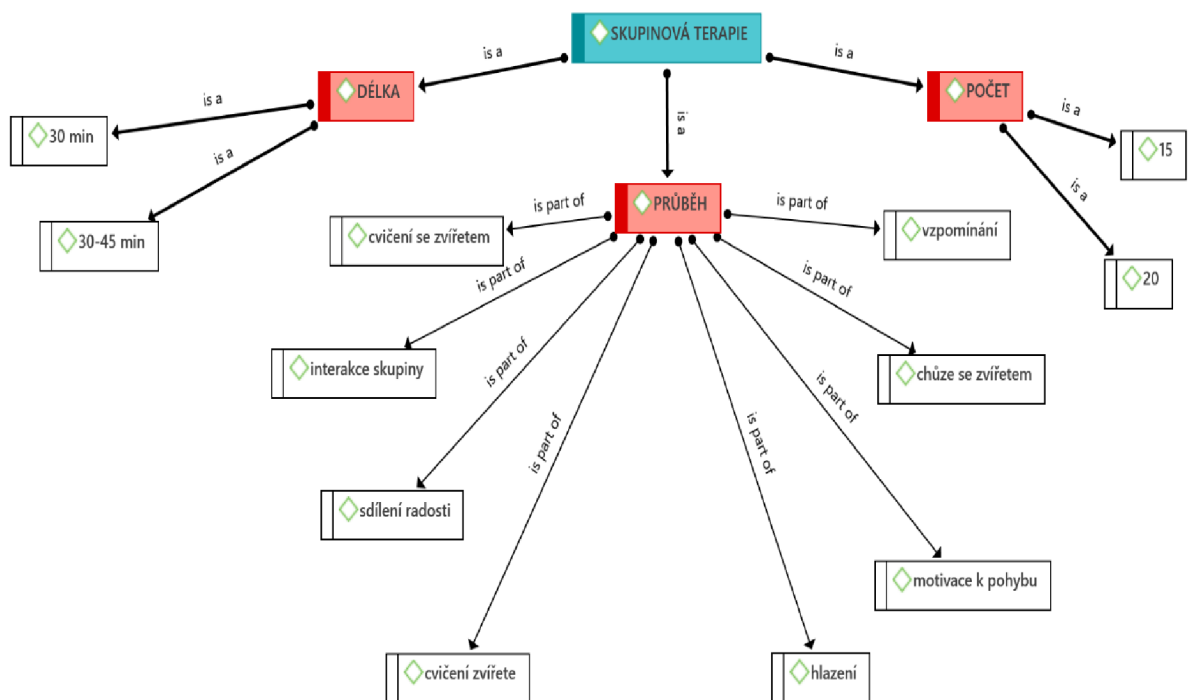

Obrázek č. 6 Individuální zooterapie - popis

Zde popíšu výsledky, co jsem se dozvěděla od informantů – pracovníků z rozhovorů. Všechny informace jsem shrnula do schématu viz výše. Individuální zooterapii poskytují všichni informanti. Informantka (P1) uvádí: „*Tak na individuální chodíme třeba do důchodáku na ten konkrétní pokoj, tam je to spíš o tom co ten člověk chce, a nebo ho k ničemu když chodí s náma ta rehabilitační pracovnice a jak moc ho chce vyprovokovat toho člověka*“. Informantka (P1) uvádí, že ráda bere oba psy najednou. „*beru ráda obě, že je to větší jako vyžití, Delina je taková prostě tu můžete nechat samotnou a Fatima se tak nějak řídí*“. Informantka (P2) se jako jediná věnuje felinoterapii. Individuální terapii poskytuje pouze 4 klientům v domově pro seniory. Důvod, proč je pouze takto malý počet, jsem uvedla v podkapitole - výběr klientů. Průběh terapie popisuje informantka (P2) takto: „*normálně tam přijdu, povídám si s tou paní, Anie pustím z přepravky, mám jí na vodítku celou dobu, ale ona má takovej rituál, že si vždycky obšlápne ten pokoj prohlídne si kde co je, aby si vzpomněla vlastně že už tam byla, strašně ráda si to jako označuje, jo že se otírá hlavičkou o různé místa vyvaluje se na zemi, aby na sebe zase nabrala ten pach prostě toho prostředí, a potom se nechá většinou jako po chvílce když už nechá posadit na židli a nechá se hladit. A s tou paní si mezi tím povídáme, různě ona si jí občas pohladí, a tak no*“. Informantka

(P5) popisuje terapii takto, „*pro ty imobilní, chodíme zvlášť, tam jsme 10-20 minut, je tam mnoho pokojů, u někoho je to delší u někoho kratší, kolem těch 15 se snažíme tak nějak no, kromě toho dávání pamlsků – rozlamování piškotů, taky na jemnou motoriku, tak ehm dáváme psy do postele, ne každéj to chce, ale taky je spousta lidí co si rozmyslí a vezmou si tam toho psa, a tam třeba ten člověk leží a my vedle něj položíme toho psa a on celou dobu ho hladí, mluví na něj a nebo kdo sedí na posteli, tak si ten pes k němu sedne nebo vedle něho, a oni si ho hladí a tak. Oni se lidé díky pejskovi dost rozpovídají, a jsou pak v takové té euforii (smích). Tu peristaltiku střev jsme dělali u lidí, co se nehýbou no. U těch to opravdu jako pomáhá no. Takže potom takhle tu masáž, ehm ty končetiny často, pak ty psy většinou kartáčují, vyčešou je a mají tam takový ty úchopy různé, ruku a když je pes načesanej tak hážou míčky, hračky, to děláme na závěr aby se ty psy vylítali a tak aby se odreagoval od té práce.“ U individuální terapie se často provádí polohování. Ne však všichni informanti polohování provádí. Informantka (P3) sděluje: „*já chodila jeden měsíc na skupinku a druhý měsíc jsme obcházeli klienti individuálně... oboje by na něj bylo moc. My neděláme polohování, on to jako by nerad dělal. K imobilním se dostáváme, ale dáme ho do postele a mazlí se s ním, vezme si tu mňamku a je to o pohlazení a nebo o chvilce zpříjemnění dne a jsme tak 5-10 minut, u toho jednoho klienta.“ Informanti uvádí individuální terapii v rozsahu 5-15 minut. Podle potřeb klienta nebo podle počtů klientů. Informant (P4) uvádí: „*což dávalo u jednoho klienta bylo to různý někdo třeba se zapovídal a chtěl jít na 10 minut někdy 5 minut takže je to různé no“.* Informant (P4) uvádí výhody individuální terapie pro klienta: „*A u tý individuální, je to je to spíš oni si víc užívají to u lidí kteří si chtějí užít toho psa pro sebe, takže někdy chodil i do postele.“***

Informantka (SP1) nevěděla, jakým způsobem se poskytuje individuální terapie. Informantka (SP2) uvádí: „*on jako si ty lidi obejde, který jsou imobilní, dá psa na lůžko, pomazlí se klienti se psem chvíličku*“. Informantka (SP3) uvádí průběh terapie: „*Klienti, kteří nejsou schopni kvůli zdravotnímu stavu mimo pokoj, mají canisterapii individuální. Je to pro ně jistě velmi přínosné. Canis je sice relativně krátká v tomto případě (cca 5-10 minut), ale klienti mají alespoň 100% pozornost zvířete i terapeuta*“. Informantka (SP4) uvádí: „*Individuální forma byla zvolena a určena zejména imobilním uživatelům služby. Probíhá na pokojích uživatelů, obvykle na lůžku, nebo v polohovacím křesle. Délka jednoho setkání je obvykle 10 - 15 minut. Individuální canisterapii je věnována 1 x 2 hodiny/měsíčně, majitelka psa s sebou nosí podložku, kterou umístí do postele klienta a na ni pak vyzve psa, aby vyskočil na postel. Poté dochází ke kontaktu psa s klientem. Cvičitelka popisuje jednotlivé kroky nahlas, navozuje s klientem kontakt, sleduje jeho reakce. Vše probíhá tak, aby přítomnost psa byla pro klienta příjemná.*“

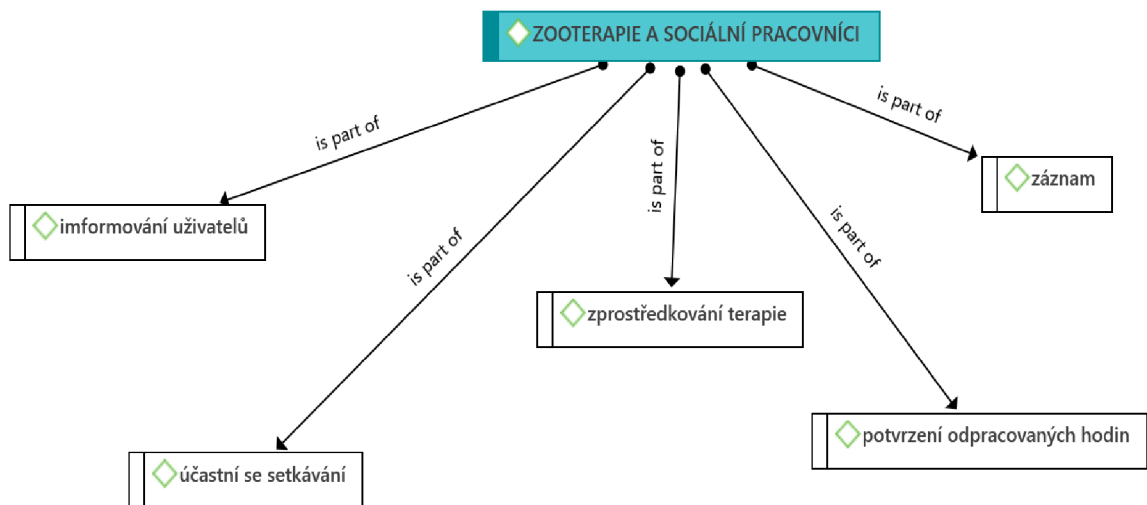

Obrázek č. 7 Schéma č. 7. Skupinová zooterapie - popis

Skupinovou terapii provádí informanti (P1) (P3) (P4) (P5). Informantka (P1) uvádí: „ Přinesu tam samozřejmě piškoty, dávají jim piškoty, dávají jim na to tlapku za to, někdo tam je vidět že jsou tam dva dědové pejskaři tak ty to s nima umí, tak je to vidět jak to s tím psem umí, ti psy jim zobou z ruky, a je to hrozně hezký.“ Informantka (P3) uvedla: „ chodíme tam, dřív bývali v tělocvičně kdo mohl seděl na židlích, kdo nemohl, seděl v křesle, pes je oběhne, přivítá , oni mu rozdají mňamky, já jim rozdám mňamky a oni je pak dají psovi , kdo chce si pochová pejska , kdo chce pohladí , kdo chce potrénuje si cviky s pejskem nebo tak, počet je různý, ale měli jsme asi 15 jako by strop.... Skupinová terapie je často pro mobilní klienty, kteří se se psem i prochází venku, pokud je dobré počasí. Průběh terapie popsala informantka (P5): „, s těma mobilníma klientama teda ten pes chodí na chodbě, po zahradě, je to pro ně motivace k pohybu, třeba zapínáme obojky, vodítka a tak na jemnou motoriku a u těch ta délka té terapie u těch mobilních ty jsou na skupinové a to je půl až ¾ hodinka, tam jsme, a tam ty co mohou tak jsou prostě v tom kolektiv.“ Informant (T4) zmiňuje, výhody skupinové terapie: „, je v tom takovej jako rozdíl že já mám rád samozřejmě obojí, ale když oni když je to skupinové, tak to bylo trošku víc vidět že ty lidi se asi i víc rozpovídali i mezi sebou. Co zažívali se psy a a tak prostě. A povídali jsme si všichni dohromady a u toho jsme hladili prostě pejska, a oni se ptali na pejska, a tak dále.“ Skupinovou terapii neprovádí

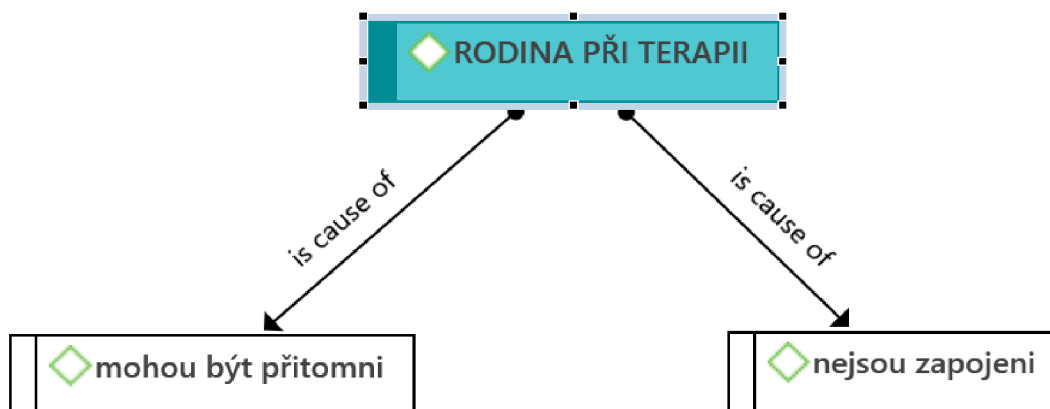
informantka (P2) která poskytuje felinoterapii, jako důvod uvedla pro to malé zařízení a má pouze čtyři klienty na individuální terapii.

Kromě jednoho zařízení, se v zde zmíněných zařízeních provádí skupinová terapie. Informantky mi sdělily i pravidelnost návštěv. Počet klientů je různý, v každém zařízení je to od osmi do dvaceti klientů. Informantka (SP1) uvedla „*No takhle, individuální tak i skupinová, kdo chce tak jde na pokoj, a pokud prochází areálem tak to je na chodbě, protože tu jsou klienti. No tak 20? Jednou týdně. Nebo jednou za 14 dní.*“ Informantka (SP2) uvedla, že se u nich skupinová terapie neprovádí. Jako důvod uvedla, že zooterapeutický tým, který k nim dochází, nechodí v pravidelný čas. Informantka SP2 uvedla „*no, asi je to tak že pán nechodí na určitou hodinu ale jak se mu to hodí, aby na něj skupinka klientů čekala, si myslím že není dobré pro klienty, a pro toho psa si myslím že je lepší individuální, On jako si ty lidi obejde, který jsou imobilní, dá psa na lůžko, pomazlí se klienti se psem chvíličku*“ Informantka (SP3) uvedla: „*Skupinovou formu upřednostňujeme, klienti se setkávají navzájem, sociální vazby jsou upevněny. Ve větším prostoru společenské místnosti je i prostor pro hru zvířat, takže nejde jen o „léčebný“ kontakt zvířete s klientem, ale i o zábavu a rozptýlení, kdy klientům terapeut předvádí, co vše zvířata umí (reakce na povely, podání různých předmětů, rozsvícení světla, svléknutí bot i ponožek) – klienti mají komplexnější zážitek, který společně mohou dále sdílet mezi sebou. Skupinová canis probíhá 1x měsíčně cca 60 minut*“. Informantka (SP4) sděluje charakterizuje terapie takto „*Skupinová canisterapie, kromě výše uvedených přínosů v individuální formě, má přesah společenský a komunitní. Celá skupina o každé návštěvě diskutuje, hodnotí ji a těší se na další. Frekvence je také 1x v měsíci na 2 hodiny*“.

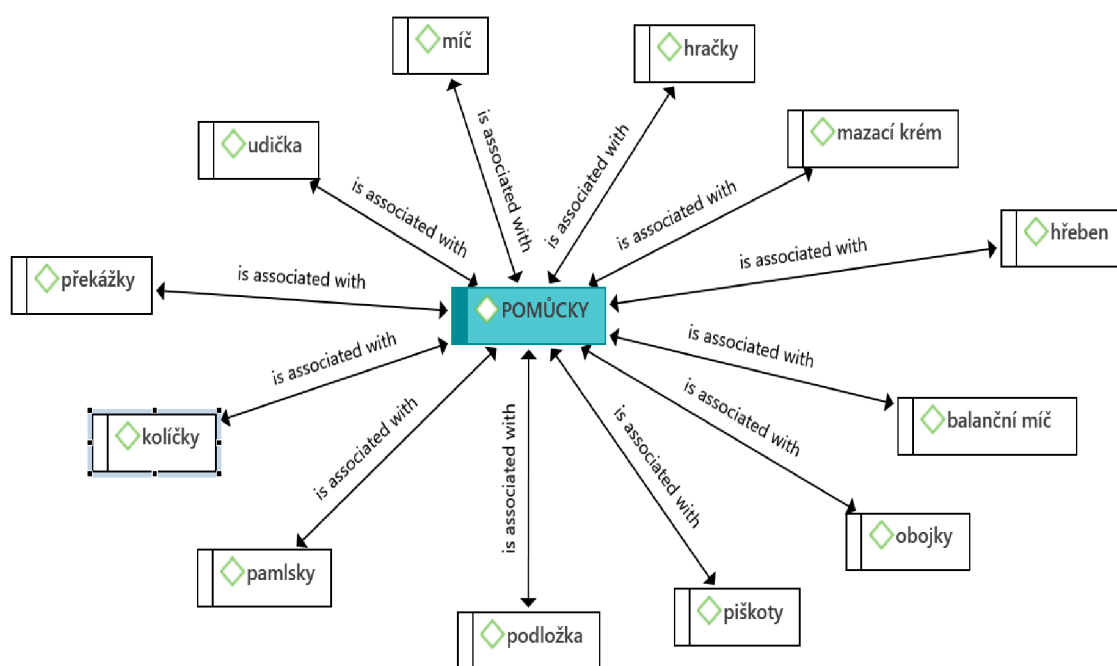
Obrázek č. 8 Zapojení sociálních pracovníků do procesu

Zajímalo mě, jakým způsobem jsou sociální pracovníci zapojeny do procesu terapie, pokud již v předešlých otázkách bylo zmíněno, že se skoro neúčastní terapie a neví podrobné informace o průběhu. Ve schématu č. 8 je vidět, že sociální pracovníci mají na starosti administrativní věci okolo zooterapie. Informantka (SP1 a SP2) uvádějí, že nejsou do procesu zooterapie nijak přímo zapojené, pouze zapisují do dokumentace. (SP1) uvádí: „já jen zapisuji záznamy“. Informantka (SP2) uvádí: „ Já vůbec nijak, jen ho zprostředkovávám – jestli přijde, jenom telefonicky, a jinak ne.“ Informantka (SP3 a SP4) sdělily, že mohou být přítomné aktivitě „Mohu být přítomna aktivitě - znám klienty, proto mohu koordinovat jednotlivé aktivity zooterapeutů. Zapisuji do pc a do individuálních plánů klientů.“ Informantka (SP4) uvádí: „ Komunikuji s majitelkou psa, domlouvám jednotlivá setkání, zajišťuji informování uživatelů. Dále potvrzuji odpracované hodiny pro mzdovou účtárnu. Mohu se účastnit dle domluvy i jednotlivých setkání.“

Obrázek č. 9 Zapojení rodinných příslušníků do zooterapie

Zeptala jsem se sociálních pracovníků, jakým způsobem jsou zapojeni rodinní příslušníci do zooterapie, jako odpovědi jsem dostala dvě výše zmíněné varianty zobrazeny na obrázku č. 9. Dvě sociální pracovníce (SP1 a SP2) mi uvedly, že rodinní příslušníci mohou být přítomni terapii, pokud jsou u klientů na návštěvě. Informantka (SP1) uvádí: „no teď nijak že jo, a jako většinou opravdu ta paní chodila dopoledne a ty příslušníci jsou v práci....dobrá ale když jsou na návštěvě, tak asi jako jo když tam bude a oni taky.“ Informantka (SP2) uvádí „ Jako můžou, pokud budou zrovna na návštěvě u klientů, a probíhá canisterapie, tak můžou. Ale jako moc se to neděje. Že ti rodinní příslušníci nejsou zrovna v to dopoledne přítomní.“ Další dvě sociální pracovníce (SP3 a SP4) uvedly, že rodina se nezapojuje do terapeutického procesu. (SP3) uvádí: „Nezapojujeme je – vzhledem k malým prostorám v domově tuto možnost ani nenabízíme.“ Informantka (SP4) uvádí: „ Zatím se u nás rodinní příslušníci do canisterapeutického procesu nezapojují.“

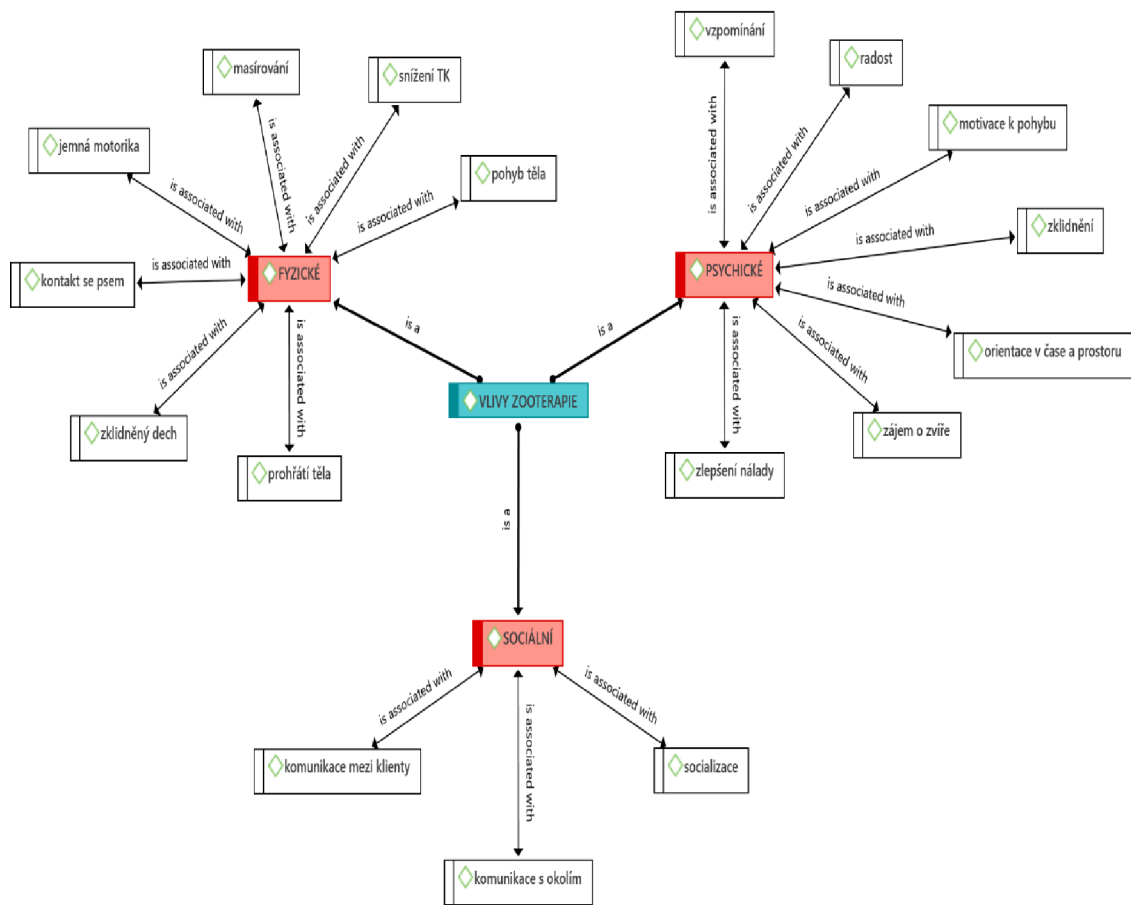
Obrázek č. 10 - Využívání pomůcek při zooterapii

Pracovníci při terapii používají opravdu velmi mnoho pomůcek pro lepší zážitek z terapie, jejich vyjmenování lze vidět na obrázku č. 10. Všichni pracovníci využívají nějakou hračku pro zvíře a hlavně pamlsky, kterými zvíře krmí uživatelé při terapii. Pomůcky si každý tým volí sám podle svých potřeb. Základem všech týmů jsou k dispozici při terapii pamlsky pro zvíře. K dalším potřebám se řadí deka nebo podložka pod zvíře. Zvířata mají často na sobě vodítko, aby je uživatelé mohli snáze vést. Informantka (P1) uvádí: „*tomu mají taky takový čuchací kobereček, to dělají taky rádi že jim do toho schovám pamlsky vlastně, a já jim vždyť říkám právě že si taky procvičují tu motoriku co nejvíc to tam zahrabte do toho, tak oni to tam musí dospod zahrabat a pak to zkontrolují, jestli všechno sežrali..., piškoty, pamlsky, míč, kuličky používám na jemnou motoriku.*“ Informantka (P2) uvádí mimo jiné pomůcky viz výše zmíněné, udičku pro kočku a podložku, protože kočka nerada sedí na uživateli, ale spíše na židli, posteli apod. Informantka (P3) uvádí „*Pomůcky různě, podle toho, záleží na náladě klientů, ale vozím třeba překážky, nebo tunel nebo různý pamlsky schovávačky, míčky, čuchací kobereček, balanční míč a nebo balanční čochku.*“

Informant (P4) uvádí „*Takže si nosíme samozřejmě svoje pamlsky přímo pro pejska aa aaa někdy jsme česali takže nosíme hřeben, na tu je na to jemnou motoriku, je to výborné. Pro ty mobilní moc pomůcek není, ale pro ty imobilní vcelku jo, ani se nejedná*

o ty pomůcky, ale chodili jsme do té postele a oni měli připravené prostěradlo nebo podložku, tak předtím než přijdeme do zařízení tak psa očistím, nebo se snažím nebo to i tak máme v té smlouvě že chodím s čistým pejskem samozřejmě , ale nikdy není pes tak čistej že jo jako člověk, takže očišťujeme packy, když jsme chodili na to oddělení, podložka jednorázová nebo prostěradlo, na kterou si teda Sára lehala.“ Informantka (P5) uvádí „No takže potom takhle tu masáž, ehm ty končetiny často, pak ty psy většinou kartáčujou, vyčesou je a mají tam takový ty úchopy různé, ruku aaa eem a když je pes načesanej tak hážou míčky, hračky, to děláme na závěr aby se ty psy vylítali a tak aby se odreagoval od té práce, s těma mobilníma klientama teda ten pes chodí na chodbě, po zahradě, je to pro ně motivace k pohybu, třeba zapínáme obojky, vodítka a tak na jemnou motoriku.“

DVO3: Jaký je přínos zooterapie poskytované v domově pro seniory?

Obrázek č. 11 – Přínosy a vlivy zooterapie na klienty – psychické, fyzické, sociální

Na obrázku č. 11. jsem shrnula všechny přínosy, které mi sdělili informanti při rozhovorech. Spojila jsem zde obě skupiny – pohled sociálních pracovníků a pracovníků poskytující zooterapii. Schéma je rozdělené na tři části – psychické, fyzické a sociální. Uvádím odpovědi informantů, kteří mi odpověděli na všechny přínosy, které přináší zooterapie pro klienty.

PŘÍNOS ZOOTERAPIE - FYZICKÝ

Informantka (SP1) uvádí „ mám tady takový hřeben který si senior nasadí a vlastně oni se musí ohnout, a musí prostě vyvinout trochu nějakou činnost, kolíky na prádlo je dobrý u klientů co jsou třeba po mrtvici, tak se chytí jejich chlupy a dávají jim to do kožichu, a nebo když jsou lidi po úraze, po mrtvici, tak se vlastně tím učí tu motoriku

rukou, a pak když jim to nandají, jsou plný mají plný kožich těch kuliček, tak já je sundávám a oni je počítají. Takže se učí počítat a i barvy.“ Informantka (P1) dále uvádí: „, když je ležák, oni jsou pak prostydlý ty lidi, tak fakt mu dají trochu na stranu nohy a skočí jim do postele no a leží tam a snažíme se ruce dát na ně aby se prohřáli, protože pes má větší teplotu těla a oni se od něj prohřejou, jak mají ledový ruce tak jsou prostě takový ležáci tak jsou fakt prochládlý, tak oni se od nich pěkně ohřejou.“ Informant (P4) uvádí další fyzické aspekty : „, manipulovat , což je jednou z výhod nebo podmínkou aby ten pes to zvládal, aby se sebou nechal manipulovat, tak já jsem si jí tam natáčel jak jsem chtěl a podle toho klienta jak teda se mu to hodí když klient byl na boku , tak sem někdy vlastně přistrčil Sáru až do náruče třeba , na boku, pokud byl někdo na zádech , tak chtěl mít feny hlavu na hrudniku, tak jsme napolohovali Sáru tak, aby měla hlavu na hrudniku toho člověka, jo a tak dále.“ Informant (P4) dále uvádí: „, tím, že jednak když oni hladí toho psa, tak údajně se snižuje krevní tlak a hlavně dochází k zklidnění a taky pomoci tomu, kdo měl takové překotné dýchání když ona u něj takhle hezky ležela, a byli v těsném kontaktu, tak se zklidňovalo dýchání, rozmasírováváme spastické ruce pomocí hlazení a nebo pamlsku se jim rozevívá ta dlaň, a tak dále.“ Informantka (P5) uvádí: „, z fyzického hlediska, tak to je těžké, my tam jezdíme jednou za měsíc, zařízení na to nemá peníze, a my nemáme časovou kapacitu na to, takže kdyby se tam jezdilo každý týden, tak jsou tam daleko větší výsledky než když jsme tam tahle málo, třeba se stane že ty lidi mají takovou větší motivaci k tomu chodit aby příště taky mohli jít s tím psem po té chodbě, po zahradě nebo tak. A ti, co jsou takový peciválové nebo nechtějí chodit, nebo tak na tom vozičku se snaží. Je to tam to jo, ale nejsou to takové výsledky jako by to bylo častěji.“

Informantka (SP1) neuvádí žádné fyzické vlivy zvířete na klienta. Informantka (SP2) uvádí, že fyzický vliv je možná trochu znát, ale neuvádí konkrétní důvody. Informantka (SP3) a (SP4) se shodly, že jako fyzický vliv terapie je vidět u klientů při podpoře jemné motoriky a uvolnění napětí. Informantka (SP3) uvádí: „, podpora též motoriky při samotném hlazení či házení míček, kdy je kladen důraz např. i na střídání rukou při jednotlivých činnostech.“ Informantka (SP4) uvádí: „, v rámci hry je procvičována jemná motorika, dochází k uvolňování napětí. Být přítomna těchto setkání a vidět reakce klientů, když vidím jak působí pozitivně zvíře na klienty, mi přináší pocit radosti.“

PŘÍNOS PSYCHICKÝ

Informantka (P2) uvádí: „že jim to jako zlepšil den. Jo protože my jako říkájí – děkuju, to jsem ráda že jste přišla, přijďte zas aaa u některých mi přijde že možná jako i ta paměť že se třeba nějakým způsobem buď stimuluje nebo zlepšuje. Aa řekla bych u tý jedny paní, tam to bylo hodně o tom že jako si ke mně vybuřovala takovou tu důvěru.“

Informantka (P3) uvádí: „, určitě mají radost , takový ti klienti co byli dřívě zvyklý na zvířata tak jsou rádi, rozzáří se, popovídají si:„, a co žere, a jak se má a kdy jsem byla venku a takový jako věci a ty který zvířata neměli a nebo teď jim schází, tak jsou rádi že někdo přijde, pohladí si ho a hlavně si povídají.“

Informant (P4) uvádí: „, podlé mě fakt všude z 90 procent psychické , a z toho je i všude vidět že v domovech seniorů teda jako určitě protože jak jsem říkal oni se těšili na sobotu, souvisí to i s tím, že se že si pamatuje jak je orientovaný klient v čase a prostoru a prostě protože v těch domovech seniorů ten stereotyp je obrovskéj, ono je to vytrhne ze stereotypu a mají se na co těšit a to je tam 99 procent jenom to že přijdete s tím psem.“

Informantka (P5) uvádí: „, z psychického hlediska je to něco úžasného – klienti začnou reagovat, usmívat se a komunikovat, oni jim potom dělají že je vyfotí personál a oni ji pak mají tedy u sebe a vidí na ní ...to je moc hezké ... že se na ty návštěvy těší, a z toho psychického hlediska je to úžasné. Vypráví a jsou dojatí, a i pokud ten člověk nemluví, tak se snaží usmívat a je na něm vidět, jak ho to obveselilo. Nebo takhle ty lidi jsou už bezzubý, ale je tam vidět v tom výrazu vidět ten hezký pocit že tam ten pes u nich je a to tak člověka dojme“. Dělá jim to radost a tak no. – narušení stereotypu , určitě i pocit že to stojí někomu za to že si na ně vzpomene , kolikrát za nimi nechodí ani rodina a mají slzy v očích že jsou rádi že jsme tam, že i to že se jim někdo věnuje a že stojí za to že za nimi někdo přišel, že nejsou odepsaný.“

Jako psychické uvádí: „, jo mají radost, jsou veselý, rozněžnělý. Narušení stereotypu. ale nějaký výraznější rozdíl jsem jako by nezažila, nebo neviděla“.

Informantka (P2) uvádí: „, Určitě hlavně psychická stránka, u nás spíš ten tělesný stav bych asi neřekla, jako fyzicky možná trochu, ale ta psychika je u nich opravdu znát, jsou takový klidnější, usměvavější, prostě vzpomínají na to jak byli doma, as měli ty zvířata. A i se s tím po tom chlubí – „Já jsem si pochovala vlastně pejska, a pohladila a on se jmenuje Sára, a když se scházejí klienti, tak si o tom povídají mezi sebou, ta psychika tam je, jsou klidnější, usmívají se.“

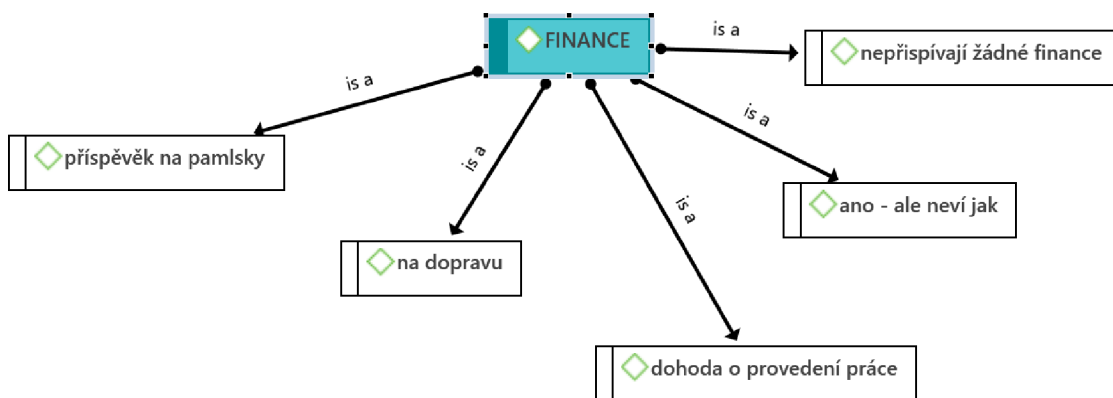
Informantka (P3) uvádí: „, Zvíře vždy výrazně přispěje k pozvednutí psychické pohody.“

Informantka (SP4) zmiňuje pozitivní vlivy, uvádí „, U klientů po absolvování canisterapie si všímám hlavně zlepšení jejich nálady. Kdo měl nějaký splín, rychle na něj zapomene, pozitivní nálada převáží nad negacemi.

O tom, že radosti ze života a pozitivního přístupu, zejména v takových zařízeních, jako je domov pro seniory, je potřeba co nejvíce, není třeba diskutovat. Podle mého názoru tato forma má velmi pozitivní vliv na psychickou pohodu klienta, saturuje potřebu kontaktu se živou bytostí. “

PŘÍNOS SOCIÁLNÍ

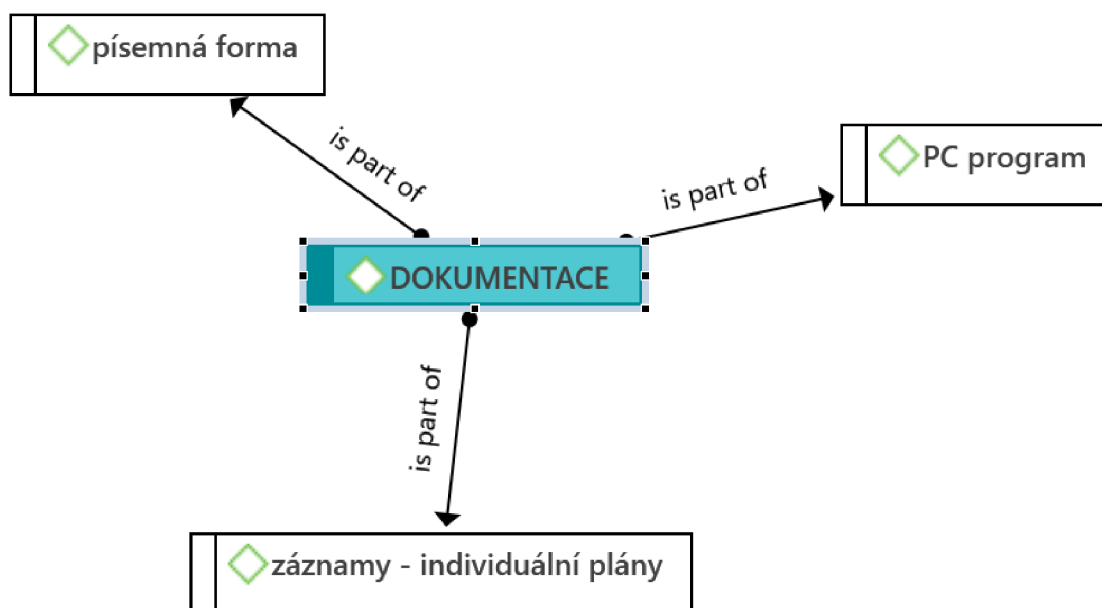
Informantka (SP2) uvádí jako přínos to, že vnese pracovník nový podnět ke komunikaci. Informantka (SP2) uvádí: „ : *Určitě tím že sem přijde pán se psem, tak nabourá stereotyp klientům, a uživatelky si užívají že je to mladý pán, hrozně příjemný a povídá si s nima , takže ony jsou nadšený. A je to nová tvář, než vidí přes celý týden. Takže se těší jak na pána tak i na pejska“.* Informantka (SP4) zde jmenuje důvody, proč je tato volnočasová aktivita dobrá pro seniory a jejich zapojení do kolektivu a do aktivity. Informantka (SP4) uvádí: „ *Přínos zooterapie vidím zejména v rozšíření nabídky aktivizačních činností a zejména její dostupnost pro všechny. Je velmi těžké zapojovat seniory do činností, kterým se třeba dříve nevěnovali (např. ruční práce), nebo jejichž zdravotní stav přináší různá omezení. Zooterapie je podle mého názoru zcela přirozená, bezpečná a pozitivní aktivita. Akceptuje individualitu člověka tím, že nabízí svoje služby skutečně jen těm, kteří o ni mají zájem. “*

Obrázek č. 12 – Finance které poskytují zařízení na poskytování zooterapie

Většina zařízení má vyhraněné finance na volnočasovou aktivitu – zooterapii. Možnosti příspěvků lze vidět na obrázku č. 12. Zařízení přispívá na pamlsky pro psy u informantky (P3). V jediném případě se podílí na příspěvek na dopravu u informanta (P4) a u informantky (P2) se nepodílí zařízení finančně žádným způsobem. Dvě informantky (P1, P5) provádějí canisterapii za finanční odměnu, mají podepsanou dohodu o provedení činnosti. Informantka (P1) sděluje: „ Jsem tu na dohodu o provedení práce, a tam chodím normálně že si vytisknu fakturu že to mám na svoje IČO, jako úplně moc za to není. Oni se snaží třeba jako připravit piškoty v tom důchodáku že dostanou piškoty a abych je nekupovala.“ Informantka (P5) sděluje: „ T5: většinou jo, většinou mají uvolněný peníze na tydle aktivity , na tu canis a doplácí tu návštěvu, po škole jsem to dělala jako dobrovolník že jsem nic nechtěla ale potom jako jak toho přibývalo tak prostě to nejde všechno dělat jenom jako místo práce a tak. Takže jak to přibývalo pak sem to začala dělat za finanční odměnu na fakturu se vypisuje že se potom posílají finance“. Informantka (P3) sděluje: „ ne ne já to mám prostě jen jako dobrovolnickou činnost zadarmo. Ale jsme třeba domluven že psovi občas něco koupí.“

Sociální pracovníce mají na starost administrativu a vykazují dobu terapie. informantky (SP1 a SP4) sdělily že pracovníci poskytují zooterapii v jejich zařízení pracují na dohodu o provedení práce. Informantka (SP1) sděluje „ *Canisterapeutka má podepsanou Dohodu o pracovní činnosti. Dochází v určitý den na určitý počet hodin*“. Informantka SP4 sděluje: „ *S majitelkou psa máme uzavřenou dohodu o pracovní činnosti a vyplácena mzda podle odpracovaných hodin*“. Informantky (SP2, SP3) bližší informace k financování zooterapie sociální pracovníce nevěděly.

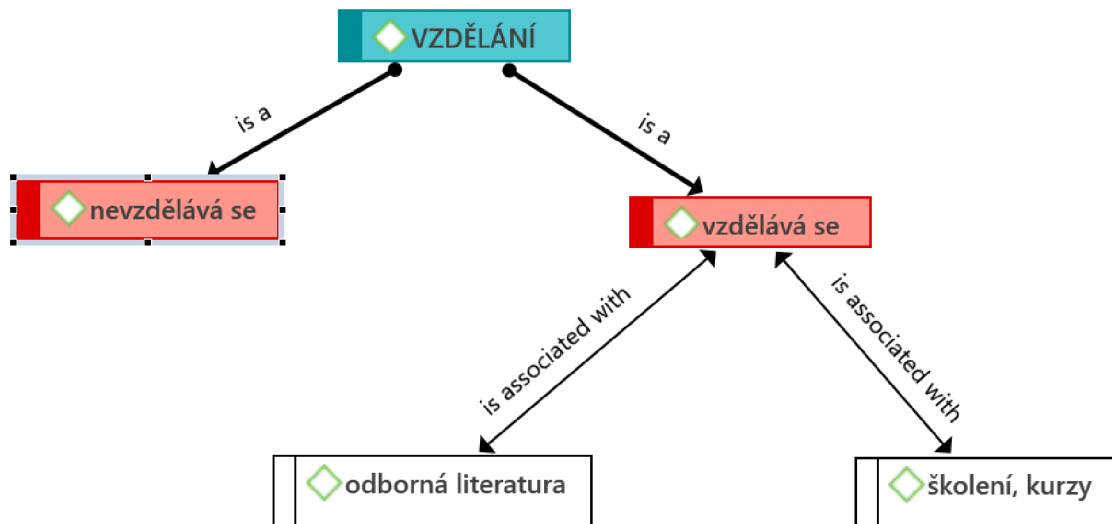

Obrázek č. 13 - Zapisování dokumentace u sociálních pracovníků

Otázka byla položena na sociální pracovnice, jakým způsobem se vede dokumentace v zařízení ohledně zooterapie. Všechny sociální pracovnice se shodly na třech způsobech, které jsou zobrazeny na obrázku č. 13. Sociální pracovnice vedou dokumentaci v tomto směru, v každém zařízení je více či méně používaná jedna z uvedených forem dokumentace – PC program, písemná forma a nebo záznamy v individuálních plánech klientů. Zde jsou jednotlivé odpovědi informantek. Informantka (SP1) uvádí: „ *záznamy denní péče, právě aktivizační chodí s canisterapeutkou a prostě u koho byly, to zapíše do té knihy a já to potom zadávám do pc*“. Informantka (SP2) uvádí: „ *Žádnou, ne , akorát to mají lidé v individuálních plánech. V těch plánech mají že třeba tu byl ten pán a že probíhala canisterapie*“. Informantka (SP3) uvádí „ *Aktivizační pracovník vede v PC záznamy o navštěvovaných konkrétních aktivitách, záznamy jsou též v individuálních plánech klientů*“. Informantka (SP4) uvádí „ *O jednotlivých setkáních vedeme písemnou dokumentaci a to převážně seznam účastníků. Dále je setkání zaznamenáváno o hodnoceno v individuálních plánech jednotlivých uživatelů služby. Dokumentaci vedou a záznamy provádějí aktivizační pracovnice – PSS instruktorky*“.

Zkoušky provádí tým před tím, než chtějí poskytovat zooterapii. Předtím je možné si vyzkoušet nějaké nácviky v zařízení, to mi uvedla v rozhovoru informantka (P3).

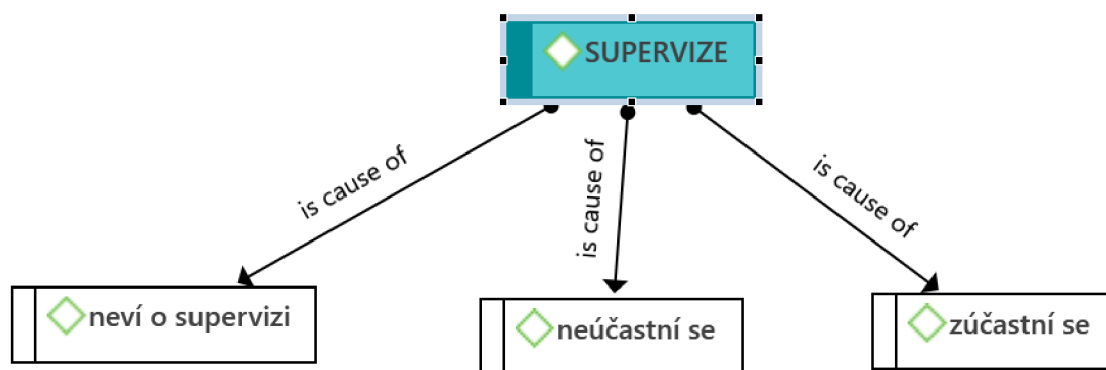
Zkoušky má každá organizace obdobným způsobem. Po informantech pracovních jsem požadovala, aby mi sdělili, co si pamatují, jak probíhají zkoušky. Informantka (P1) uvádí: „*probíhalo velký školení že nám říkali i o těch nemocích, opravdu to bylo 2 denní školení, který trvalo sobota, pátek sobota, a v neděli se dělaly ty zkoušky, a na tu neděli napřed jsme dělali my začínající a pak je dělali ti co už to dělají jak dlouho, a musí si je zopakovat.*“ Podobný výrok jako informantka (P1) měl i informant (P4). Informantka (P2) která provádí felinoterapii, nemají oficiálně zkoušky od klubu, ale pod odborným vedením provádí několikrát felinoterapii v různých domovech. Každá organizace má jinak nastavené, jestli musí opakovat zkoušky každý rok, a nebo musí vykazovat že někde dělají zooterapii a tím pádem se prodlužuje týmu certifikát. V případě nutností – by se pracovníci mohli obrátit na organizaci.

Obrázek č. 14 - Vzdělávání u pracovníků poskytující zooterapii

Ptala jsem se, zda se pracovníci dále vzdělávají v oblasti canisterapie nebo felinoterapie kterou provádí. Na obrázku č. 14 lze vidět jakým způsobem se dále vzdělávají informanti, pokud tedy mají zájem dále rozšiřovat své znalosti. Informanti (P1) a (P4) se dále nevzdělávají. Zkušenosti rádi nabírají při opakovaných zkouškách každý rok. Informantka (P1) uvádí „*a po těch zkouškách nám vlastně předali ty osvědčení a pak tam probíhala ta diskuze a to se mi líbilo moc ta diskuze. Jako že Vám předají ty zkušenosti z toho terénu.*“ Informant (P4) uvádí „*ne ne já to mám jen jako konička a dobrovolnickou činnost. A jsou pro mne spíše přínosné jenom jak jsem říkal, když opakujeme ty zkoušky a je tam odborný kynolog tam si předáváme mezi sebou lidi co*

dělají canisterapii a odborník kynolog si předáváme zkušenosti a informace a náměty na to jak jdou věci udělat s lidma v rámci canisterapie a tak dál, takže to podle ano jinak vzdělání se v tom nevzdělávám.“ Informantky (P2, P3, P5) uvádí, že se dále vzdělávají. V této době momentálně vyhledávají online kurzy či nejnovější literaturu. Informantka (P2) uvádí *„ Jo, jo kurzy dělám průběžně, v podstatě už od začátku co jsem zjistila že je tu nějaký NCHK existuje, tak měli na svých stránkách o kurzech online, teoretická felinoterapie 1,2 a k tomu mám i certifikát a pak se na to nabalily další kurzy, snažíme se zúčastňovat asi všech co jsou vypsány, a výroční schůze taky protože jsem člen. Dříve bývali semináře přímo v organizaci, tak tam jsem jezdila, a ty už teda nejsou přes skype, pouze ale taky no v této době je to těžké.*“ Informantka (P5) uvádí: *„ kurzy si momentálně nedělám, ale jako by hledám co na internetu nebo knihy co se kde dělá, i vlastně dost na těch zkouškách, každé rok i si tam vyměňujeme zkušenosti, takže tam si člověk hodně moc dozví, protože každý má jiné nápady, a nebo přijdou s nějakou zajímavou věcí, takže to spíš beru jako informace z těch osobních zkušeností, tím že jsme tam každé rok, takže každé rok má nějaký nový podněty, no a ten internet, ty knížky a tak. Občas časopisy a články v nich, tak to taky procházíme a tak no.*“ Informantka (P3) se dále vzdělává v případě vypsáných kurzů od organizace. K tomu uvádí: *„ Přímo co je canisterapie ne, ale co máme kurzy od hafika, třeba prevence úrazů psů, tak jsme byli.*“

Obrázek č. 15 - Uskutečňování supervize u pracovníků

V oblasti vzdělávání mě zajímalo, zda se uskutečňují v oblasti zooterapie supervize pro terapeuty. Zda se mohou informanti na někoho obrátit v případě problému který řeší při terapiích či nějaký konflikt s uživatelem, v zařízení apod. Jak lze vidět na obrázku obr. č. 15 informanti (P1 a P4) vůbec nevěděli, že se supervize uskutečňuje. Zde opět záleží na dané organizaci a jejím uspořádání daných pravidel. Informantka (P5) uvádí důvod, že neví o supervizi, hovořilo se o nich při zkouškách, ale z časových důvodů náročnosti pro plno lidí z různých koutů české republiky, to není moc reálné na uspořádání „*ehm no, vím že se to po těch zkouškách tak nahazuje že by to bylo jako by dobrý, ale ehm zatím se jako nic konkrétního nedomluvílo, a po těch zkouškách jak si povídáme tak ty lidi jsou za to rádi, teoreticky i to by se dalo brát jako supervize a jinak že bychom se sešli a víkend třeba, tak to zatím jako úplně není, protože jak jsou to lidi z celé ČR, tak zase se řešilo jak by sem jezdili a tak. Že by byl další víkend ehm zaplněný, a ne každý by mohl takhle to nějak si zařídit. No ale jinak pokud někdo má z těch lidí problém tak určitě není problém třeba zavolat právě manželovi, a ještě jedna paní organizuje tady z Rokycan, takže není problém se obrátit. Spousta lidí se na ní obrací třeba, když chce s něčím poradit nebo takhle.*“ Informantka (P2) sděluje, že v této době mají supervize od organizace přes internetové spojení, v pravidelném intervalu nebo kdyby potřebovala cokoli probrat, tak lze zavolat koordinátorce klubu či natočit video nebo přijet na schůzku. Informantka (P2) uvádí „*Ehm takhle, ty univerzální ano, ale pro nás to není významné, u nás se to konzultuje s organizací a nebo se posílají videa, popisují se situace a nebo když je možnost, tak se jelo do zařízení jak se tam kočka chová a to fungovalo tím způsobem.*“ A jako jediná z dotazovaných pracovníků se aktivně zúčastňuje supervizi. Informantka (P2) uvádí: „*jo jo jo to funguje bejvalo to že jsme se scházely i v MB a teďka teda bývají i ty kurzy přes skype. A pokud člověk potřebuje něco*

probrat, tak může. Je to v podstatě každé tejdén vždycky v sobotu a délka se liší hodka a půl nebo někdy i dyl, protože ono se na to nabali ještě nějaký ten kurz a prezentace apod. ale bývá to viceméně každý týden.“ Informantka (P3) sděluje, že mají supervize od organizace, ale nebyla na ní dosud přítomná. Supervize je nepovinná, bývá na den pouze pár hodin, jedinkrát za rok. Informantka (P3) uvádí: „Máme supervize pod organizací, já jsem na ní ještě nebyla, máme jí nepovinnou, ale vzhledem že je to až v Třeboni, tak se nám to krylo nebo něco, ale jako že určitě jednou za rok je. Myslím si to. Na pár hodin to je asi. My máme výroční schůzi, kde si probíráme zkušenosti a tak. A my jsme v kontaktu s ostatními terapeutama. Komunikuji v případě, když je něco tak s koordinátorkou celej rok.“

SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ

HVO: Jakým způsobem je poskytována zooterapie v domově pro seniory?

Z výzkumu vyplynulo, že canisterapie probíhá skupinovou formou, nebo individuálně, zařízení většinou mají obě formy terapie. Felinoterapie je poskytována individuálně. Nejčastější metodou canisterapie a v jediném případě felinoterapie je metoda AAA - tedy aktivity za asistence zvířat. Mezi nejvíce využívané pomůcky patří míčky, pamlsky, hřeben, různé hračky a překážky na cviky se psem. Techniky při terapii jsou: chůze se psem, blízký kontakt se zvířetem v posteli, hlazení zvířete, pamlskování, česání zvířete, povídání si s pracovníkem, masírování končetin (např. rukou, kolenou apod). Vlivy působení zvířené na uživatele jsou rázu psychického, fyzického a sociálního. Sociální pracovník je zapojen do procesu po administrativní stránce – zprostředkovává kontakt se zooterapeutickým týmem, zadává do dokumentace klientů zooterapii, výjimečně mohou být sociální pracovníci přítomni terapeutickému procesu.

DVO₁: Jakým způsobem jsou uživatelé do zooterapie zapojeni?

Uživatelé jsou zapojeni na dobrovolné účasti. Jsou motivováni personálem k terapii, který pomáhá s jejich výběrem. Sociální pracovník je zapojen do procesu hlavně kvůli administrativě. Uživatelé se aktivně podílí na terapii a kontaktu se zvířetem. Ve skupinové zooterapii, jsou uživatelé mobilní, tito klienti pak mají větší interakci mezi sebou, mohou si povídat a sdílet radost a prožitky z terapie. Při individuální zooterapii uživatelé mají možnost užívat si blízký kontakt zvířete pro sebe, zvíře pomáhá ke zlepšení jejich psychického a fyzického stavu. Pokud je přítomna rodina při návštěvě uživatele a probíhá zooterapie, lze zapojit rodinné příslušníky. To je ale velmi ojedinělé a nabízejí to pouze dvě zařízení z dotazovaných.

DVO₂: Jaký je přínos zooterapie poskytované v domově pro seniory?

Z provedeného kvalitativního výzkumu vyplynulo, že přínosy zooterapie jsou viděny především v psychické, fyzické a sociální úrovni. Psychické působení zvířete vede ke zlepšení nálady klientů, klienti se více usmívají a jsou pozitivně naladěni a prožívají radostné okamžiky. Jako sociální vliv uvádím, že klienti více komunikují s okolím, díky skupinové zooterapii je lepší socializace a také interakce mezi klienty. Klienti rádi komunikují s pracovníky poskytující zooterapii a zajímají se o zvíře, jsou rádi za blízký kontakt zvířete, které jim může pomáhat na psychické i fyzické úrovni. Zvíře je

motivací k pohybu, a podpoře jemné motoriky, pomáhá jim při bolestech, například masírováním končetin.

DVO₃: Jaký druh zooterapie je nejčastěji poskytován v domovech pro seniory?

V domovech pro seniory v Plzeňském kraji je nejčastěji poskytována canisterapie, pouze v jediném případě byla poskytována felinoterapie. U všech zvířat bylo uvedeno konkrétní plemeno zvířete, pouze u kočky bylo zmíněno, že je kříženec dvou plemen. V žádném ze zmiňovaných zařízení, kde jsem měla možnost provádět rozhovory se sociálními pracovníci, se neprovádí dvě terapie. Terapie za pomoci malých zvířat není poskytována v žádném z domovů, chovají se zde malá zvířata, ale nejsou určena k terapii pro klienty, jelikož není k tomu určený a kvalifikovaný personál.

5. DISKUZE

Bakalářská práce zpracovává kvalitativní výzkum v domovech pro seniory v Plzeňském kraji. Na začátku jsem zmapovala domovy pro seniory, kde se provádí zooterapie, dle kvótního výběru informačních partnerů. Výzkum, který byl realizován formou polostrukturovaného rozhovoru, byl proveden se čtyřmi sociálními pracovníci a s pěti pracovníky poskytující zooterapii v domovech pro seniory v Plzeňském kraji. Byla jsem ráda, že jsem většinu rozhovorů vedla se sociální pracovníci působící v zařízení a v dalších rozhovorech získala i pohled z druhé strany, tedy pracovníka, který dochází vykonávat zooterapii do zařízení.

Z výzkumu vyplynulo, že se uskutečňuje převážně canisterapie a pouze v jediném zařízení felinoterapie. Mezi nejčastější poskytovaný druh terapie v domově pro seniory patří canisterapie a ta je poskytována zvláště návštěvní formou (Motlová, 2018). V žádném ze zařízení se neposkytují dvě terapie. Zajímalo mě, proč tomu tak je a zařízení nemají k dispozici pro klienty další terapii. Dvě informantky mi nesdělily konkrétní důvod, nevěděly, proč nemají další možnosti. Další dvě informantky uvedly jako důvod nedostatek zooterapeutických týmů a špatnou dostupnost. Myslím si, že je škoda, že zařízení neposkytují více terapií se zvířaty pro klienty, z důvodu častější terapie by byly účinky zvířat pro klienty výraznější, a i klienti by si užívali různé druhy terapie. Ve dvou zařízeních zmínili, že chovají přímo v zařízení malá zvířata, ale ta nejsou určena k terapii, ale spíše pro pozorování nebo zpříjemnění zařízení a potěchu klientů.

Zjistila jsem, že nejvíce je užívána metoda AAA. Eisertová (2009) ve své práci zmiňuje: Hlavním cíle jako nejčastější úsilí bývá potěšit klienty, nabídnout novou zkušenost, přinést radost a tím zlepšit kvalitu jejich života. Hygienické podmínky jsou vždy a všude dodrženy, pokud na tom nelpí zařízení, trvá na podmínkách zdravého a čistého zvířete organizace, kde pracovníci skládali zkoušky. Každý zooterapeutický tým má uzavřenou smlouvu se zařízením. Navazování spolupráce probíhalo buď ze strany zooterapeutického týmu a nebo ze strany zařízení. Zařízení se takto shánělo po nějaké další volnočasové aktivitě pro klienty. Pracovníci již před zkouškami nebo ihned po uzavření zkoušek se doptávali po zařízení, které by mohlo využít jejich získané zkušenosti a umožnilo jim stále se zlepšovat v uskutečňování terapie. Informanti pracovníci uvedli důvody, proč si vybrali zařízení – domov pro seniory. Uváděli

především důvody, jako je pomoc seniorům, přinášení radosti, narušení stereotypu a zlepšení volného času seniorů, uspokojivý pocit pro pracovníky a smysl náplně dobrovolnické činnosti.

Výběr klientů spočívá na personálu, je též v režii sociálního pracovníka. Klienti se účastní dobrovolně, je zajímavé pozorovat, jak jsou někteří klienti při terapii ostýchaví, zprvu nemotivovaní, motivace přichází díky personálu postupně. Často se stává, že klienti, kteří zpočátku nechtěli, odmítali svou účast na terapii, se pak po motivaci zapojují již ze své vůle a na terapii se těší. Klienti jsou dopředu informováni ohledně terapie, terapie se uskutečňuje v pravidelných intervalech – buď to každý týden, za dva týdny anebo jednou za měsíc.

Samozřejmě, čím pravidelnější interval, tím přináší větší a znatelnější výsledky u klientů. Zastávám názor, že by zooterapie měla být zavedenou pravidelnou volnočasovou aktivitou, čím pravidelnější interval provádění zooterapie, tím viditelnější výsledky. Mezi nejvýznamnější důsledky vlivu působení zvířete na člověka patří především narušení stereotypu v denním programu uživatelů, psychické naladění klientů, kteří jsou po návštěvě zvířete v dobré náladě, spokojení, a to díky blízkému kontaktu, dotyku, který seniorům často chybí v zařízení. Klienti se zapojují aktivně do canisterapie a felinoterapie. Pasivním způsobem se podílí ve dvou zařízeních, kde mají malá zvířata, která nejsou určena k terapii, nemají zde vyškolený personál, který by se zvířaty uskutečňoval terapii, ale i tak mohou působit na klienty svojí přítomností, klienti se na ně mohou dívat ba i se o ně i starat.

Jak vypadá průběh zooterapie z pohledu pracovníků provádějící zooterapii? Informanti pracovníci mi potvrdili, kromě informantky (P2), která provádí felinoterapii, že uskutečňují terapii – skupinovou i individuální. Každá terapie má svůj specifický průběh. Průběh terapie z pohledu sociálních pracovníků (informantky sociální pracovnice) průběh terapie byl pro potřeby této práce popsán jen velmi stručně, protože jsou přítomné terapii jen zřídka a byli přítomni pouze jednou. Myslím si, že je to velká škoda, pokud není sociální pracovník více zapojen do procesu, nejen z důvodu dokumentace, sjednávání kontaktu s týmem a vyřizování administrativních věcí kolem této volnočasové aktivity. Individuální terapie je nejčastěji užívána pro imobilní klienty, kteří se nemohou účastnit terapie skupinové. Podle Holczerové (2013) se individuální terapie provádí u klientů, kteří jsou dlouhodobě upoutáni na lůžko. Zde je individuální

terapie důležitá kvůli polohování zvířete u klienta a také komunikaci s klientem. Informanti mi sdělili, že klienti, kteří jsou z důvodu snížené mobility anebo zhoršeného zdravotního stavu na lůžku, si velmi užívají blízký kontakt zvíře, které mají na několik minut jen pro sebe. Klienti jsou spokojení, rozprávějí se a plní se jejich potřeby. Dle Gajdošové (2012) přítomnost zvířete u klienta vyvolává pocit klidu a bezpečí. Snižuje napětí a stres a je dokázáno, že dokáže snížit i krevní tlak. Živý tvor má též schopnost vyvolat u člověka velmi silné emoce, a tím dokáže podpořit psychiku strážníka klienta, napomáhá uvolnit komunikaci a ovlivňuje tak psychický a fyzický stav klienta. Snaží se rozpohybovat třeba končetiny, procvičovat jemnou motoriku, pes klientům může masírovat třeba kolena, ruce apod. U individuální terapie je časté i polohování, avšak záleží na zvířecím jedinci, jsou i zvířata, kterým polohování až tak nevyhovuje. Canisterapie je velmi dobře užívána k udržení či zlepšení pohybových dovedností klientů. Je podporováno vědomé vnímání pohybů. Při terapii dochází k využití zbytkových fyzických sil (Neradžič, 2006). Terapie je realizována opravdu jen zooterapeutickým týmem, klientem a personálem. U felinoterapie je podobné působení ze strany kočky. Kočka svým vrněním navozuje pro klienty pocit klidu. Dle Neradžiče (2006) který uvádí, že návštěva kočky seniorům v ústavním zařízení příjemnou změnu a narušení každodenního stereotypu, pomáhá klientům zmírnit stres z prostředí domova, pokud jsou klienti v zařízení pouze krátkou chvílí a teprve se zde adaptují. Skupinová zoterapie se uskutečňuje v počtu několika klientů, jsou to klienti mobilní anebo částečně mobilní. Holczerová (2013) uvádí, že skupinová terapie se provádí ve vnitřních prostorech zařízení, v příznivém počasí lze využít i zahradu nebo venkovní prostory domova pro seniory. Je zde výhoda interakce skupiny, sdílení radosti mezi klienty. Klienti se mohou více mezi sebou poznat, popovídat si. Klienti cvičí psa, jsou motivováni k pohybu, mohou se zvířetem se pohybovat venku za hezkého počasí nebo také uvnitř zařízení. Klienti si hladí psa, mohou si se zvířetem hrát, pomocí různých pomůcek si i trochu pocvičit. Mezi pomůcky na terapii patří pamlsky, hračky na odreagování zvířete ke konci terapie, různé pomůcky na cvičení zvířete, jako jsou překážky, míč. Hančlová (2007) uvádí tyto aktivity při terapii. Respondenti také potvrdili, že při rozhovorech. Uživatelé také rádi zvíře češou, zapínají postroje, hladí zvíře apod. Rodinní příslušníci mohou být přítomní při zoterapii, jak mi potvrdily dvě informantky a dvě informantky mi sdělily, že při zoterapii nemohou být rodinní příslušníci přítomní – spíše jsou přítomní jen ojedinele, protože terapie neprobíhá, když

jsou návštěvní hodiny v zařízení. Informantky uvedly také jako důvod, proč není rodina přítomna při terapii, že zařízení nevlastní dostatečné prostory aby mohla probíhat aktivita pro více osob. Přínos a vliv zooterapie, je u klientů hlavně na psychické úrovni. Klienti mají radost a užívají si pozornost zvířete, jsou orientováni v čase a prostoru a soustředí se na terapii. Často vzpomínají na doby, kdy oni sami měli zvíře. Přítomná zvířata při terapii vyvolávají u seniorů kladné vzpomínky na zvířata, která vlastnili během jejich života. Seniori díky tomu stimulují paměťové funkce (Hypšová, 2013). Na fyzické úrovni, jde hlavně o procvičení svalů – jemné motoriky, pohybů končetin, masírování končetin. Müller (2014) uvádí, že pro zlepšení fyzického stavu klienta, můžeme využít živočišného tepla těla psa, které vytváří. Největší účinek vzniká při polohování. Cílem polohování je zvýšení pohyblivosti a citlivosti končetin, prohřátí kloubů a svalů v těle. A sociální úroveň je též podpořena narušením stereotypu, komunikace s okolím, mezi klienty. Dle Galajdové (2011) při blízkém kontaktu se psem dojde k vyvolání oxytocinu – hormonu štěstí. Oxytocin pomáhá stimulovat sociální vztahy a zlepšuje interpretaci sociálních signálů a vztahů s okolím.

Získané výsledky výzkumu se týkají pouze dotazovaných informantů a nelze je použít na všechny pracovníky, kteří poskytují zooterapii.

6. ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce je zjistit, jakým způsobem (druhy, formy, metody, techniky, pomůcky, financování, personální zajištění, vedení dokumentace, zapojení sociálního pracovníka) je poskytována zooterapie v domovech pro seniory v Plzeňském kraji. Dílčím cílem je zjistit přínos zooterapie z pohledu pracovníků poskytujících zooterapii.

Canisterapie je rozdělená na skupinovou, či individuální formu a klienti se aktivně účastní terapií. Skupinové terapie se účastní kolem 8-20 klientů a individuální terapie hlavně imobilních klientů probíhá u klientů na pokojích. Felinoterapie je poskytována pouze individuální formou. Pracovníci dodržují hygienická pravidla a se zařízením mají vždy sepsanou smlouvu. Pracovníci si vybrali domov pro seniory, protože chtějí uživatelům zpříjemnit čas strávený v zařízení, chtějí dělat seniorům radost, a přináší to naplňující pocit i pro ně samotné. Terapie jsou vedeny metodou AAA, tedy aktivace za pomoci zvířat. Pomůcky jsou hojně užívané, každý pracovník má svoje specifické a ty základní, jako jsou hračky a pamlsky, jsou stejné.. Sociální pracovník je do procesu terapií zapojen administrativou, a může se i účastnit setkání, ale je to spíše výjimečné. Sociální pracovník vede dokumentaci ohledně zooterapie, je v kontaktu se zooterapeutickým týmem. Polovina sociálních pracovníků nevěděla, jakým způsobem se průběh terapie přesně uskutečňuje. Přínos zooterapie je pro klienty významný v oblasti narušení stereotypu a zlepšení psychického stavu, ve fyzické oblasti není vidět znatelný přínos, účinky by byly viditelnější, pokud by terapie probíhaly častěji.

Tento výzkum může u široké veřejnosti zvýšit povědomí o zooterapii v Plzeňském kraji nebo přímo v domovech seniorů v Plzeňském kraji, to znamená přispět ke zlepšení, rozšíření volnočasových aktivit.

7. SEZNAM LITERATURY

BICKOVÁ, J., et al., 2020. *Zooterapie v kostce: minimum pro terapeutické a edukativní aktivity za pomoci zvířete*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1585-1.

BIRMELIN, I., 2018. *Morče*. Praha: Vašut. ISBN 978-80-7541-146-4.

ÇAKICI, Arzu a Mehmet KÖK. Animal Assisted Therapy. *Psikiyatride Guncel Yaklasimlar* [online]. 2020, 12(1), 117-130 [cit. 2021-5-29]. ISSN 13090674. Dostupné z: doi:10.18863/pgy.526378

Canisterapie – Helppes. Helppes – Centrum výcviku psů pro postižené, o.p.s. [online]. Copyright © 2018 Helppes. Vytvořil [cit. 06.08.2021]. Dostupné z: <https://helppes.cz/canisterapie/>

Canisterapie. *Canisterapie* [online]. Copyright © 2021. Canisterapie s.z. vítejte na našem webu. Designed by Shape5.com [cit. 08.08.2021]. Dostupné z: <http://www.canisterapeuti.cz/>

Dostupné z :doi:10.3390/ani1011218

ELICHOVÁ, M., 2017. *Sociální práce: aktuální otázky*. Praha: Grada. 264 s. ISBN 978-80-271-0080-1.

FINE, A., 2015. *Handbook on Animal-Assisted Therapy: Foundations and Guidelines for Animal-Assisted Interventions*. Boston: Academic Press. ISBN 9780128153956.

FÓRUM SOCIÁLNÍ PRÁCE [online]. Copyright ©y [cit. 08.08.2021]. Dostupné z: https://forumsocialni prace.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/10/2018/10/Katerina_Thelenova_84-88.pdf

FREEMAN-MOLOVÁ, M. (2005): Tvorba norem praxe a její definice. In Mezinárodní seminář o zooterapiích: Tvorba norem praxe I. Sborník příspěvků. Brno: Sdružení Filia, s.10-17. ISBN 80-239-5863-1

GAJDOŠOVÁ, J., 2012. *Zooterapie: Canisterapie, felineoterapie, hipoterapie, hiporehabilitace. Ošetrovatelská péče*. Brno: Siviliania s.r.o. s. 14-15. ISBN????

GALAJDOVÁ, L., GALAJDOVÁ Z., 2011. *Canisterapie: pes lékařem lidské duše*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-879-1.

- GARDIÁNOVÁ, I., HEJROVÁ, P., 2015. Využití drobných zvířat – savců, ptáků, ryb v zooterapii. *Kontakt*. 17(3), 171-176, Dostupné z: <https://kont.zsf.jcu.cz/pdfs/knt/2015/03/08.pdf>
- HAŠKOVCOVÁ, H., 2010. *Fenomén stáří*. Praha: Havlíček Brain Team. 365 s. ISBN 978-80-87109-19-9.
- HAŠKOVCOVÁ, H., 2010. *Fenomén stáří*. Vyd. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team. ISBN 978-80-87109-19-9.
- HENDL, J., 2016., *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0982-9.
- HENDL, J., REMR J., 2017. *Metody výzkumu a evaluace*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1192-1.
- HEJDIŠ, M., 2017. 1. ročník kynologicko - animoterapeutické konference Hranice, 11. února 2017. In: *zborník příspěvků*. Mendelova univerzita v Brně. ISBN 978-80-89533-21-3
- HOLCZEROVÁ, V., DVOŘÁČKOVÁ D., 2013. *Volnočasové aktivity pro seniory*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4697-5.
- HROUZ, J., ŠUBRT, J., 2007. *Obecná zootechnika*. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně. ISBN 978-80-7375-115-9.
- HYPŠOVÁ, D., 2013. Felinoterapie – co nového. In: *Vliv zooterapie ve zdravotnických zařízeních*. Praha: Dobrovolnické centrum FN v Motole. D. 29. Bez ISBN.
- IAHAIO - The International Association of Human-Animal Interaction Organizations, © 2020. [online] Iahaio.org. [cit. 2020-02-21] Dostupné z: <http://iahaio.org/>
- JANEČKOVÁ, H., VACKOVÁ, M., 2010. *Reminiscence: využití vzpomínek při práci se seniory*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-581-3.
- JINRUCHOVSKÁ, M., 2017. Zvířata na předpis. *Instinkt: společenský magazín*. Praha: Praha: Sebastian Pawlowski, 2002-, 16(20), 25. ISSN 1213-774X.
- KACZOR, P., 2015. *Sociální politika a sociální systém ČR*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE. ISBN 978-80-245-2096-4.
- Kadlecová E., 2009. *Zvyšování kvality života s pomocí felinoterapie: výběr vhodného zvířete pro felinoterapii*. In: *Zooterapie ve zdravotnických zařízeních: Sborník z odborné konference*. Dobrovolnické centrum FN Motol. Praha. Bez ISBN.

KANTOR, J., a kol., 2009. *Základy muzikoterapie*. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN isbn978-80-247-2846-9.

KOWALSKI, Mildred Ortu, Carnette SMITH, Donna A. COLE, Eileen BERSICK, Nowai KELEEKAI-BRAPOH, Patricia PANFILE a Sami V. ABATE. A multicenter study of animal-assisted activity and anxiety among older adults hospitalized in acute care settings. *Applied Nursing Research* [online]. 2021, 60 [cit. 2021-5-29]. ISSN 08971897. Dostupné z: doi:10.1016/j.apnr.2021.151447

LESER, M., 2012. *Vztah člověka a zvířat: využití zvířat ve švýcarských pobytových zařízeních sociálních služeb*. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky. ISBN 978-80-9046-684-5.

MALÍKOVÁ, Eva, 2020. *Péče o seniory v pobytových zařízeních sociálních služeb*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-271-2030-7.

MIOVSKÝ, M., 2006., *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.

Motlová, L., 2018. *Vybrané aktivizační činnosti a terapie realizované v domovech pro seniory*. Disertační práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta.

MOTYČKOVÁ, H., MOTYČKA V., 2009. *Činčila vlnatá*. Rudná u Prahy: Robimaus. Abeceda chovatele. ISBN 978-80-87293-08-9.

MÜHLPACHR, P., 2008. *Základy gerontologie*. Brno: MSD Inštitút ďalšieho vzdelávania sociálnych pracovníkov, ISBN 978-80-7392-072-2,

MÜHLPACHR, P., 2008. *Základy gerontologie*. Brno: MSD. ISBN 978-80-7392-072-2.

MÜLLER, O., 2014. *Terapie ve speciální pedagogice*. Praha: Grada, ISBN 978-80-247-4172-7 2014,

MÜLLER, O., 2014. *Terapie ve speciální pedagogice*. 2. přeprac. vyd. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4172-7.

NERANDŽIČ, Z., 2006., *Animoterapie, aneb, Jak nás zvířata léčí: praktický průvodce pro veřejnost, pedagogy i pracovníky zdravotnických zařízení a sociálních ústavů*. Praha: Albatros. Albatros Plus. ISBN 80-00-01809-8.

Nezávislý chovatelský klub. *Dokumentace*. [online]. Copyright © 2021 eStránky.cz [cit. 08.08.2021]. Dostupné

z: <https://nchk.estranky.cz/?fbclid=IwAR0lZ3zyLi3GvNbRiFD0sm0KGmZQXyRz1ztTraKVpULi2wWWaa9NtfOiwjc>

Nezávislý chovatelský klub. *Historie NCHK* [online]. Copyright © 2021 eStránky.cz [cit. 08.08.2021]. Dostupné z: [https://nchk.estranky.cz/clanky/historie-nchk/?fbclid=IwAR1M-](https://nchk.estranky.cz/clanky/historie-nchk/?fbclid=IwAR1M-zYIjqsSYj2DoAmfVz8Msfbz65KgnZNI3mrL5RZ50nllkARHwaciNg)

[zYIjqsSYj2DoAmfVz8Msfbz65KgnZNI3mrL5RZ50nllkARHwaciNg](https://nchk.estranky.cz/clanky/historie-nchk/?fbclid=IwAR1M-zYIjqsSYj2DoAmfVz8Msfbz65KgnZNI3mrL5RZ50nllkARHwaciNg)

ODENDAAL, J., 2007., *Zvířata a naše mentální zdraví: proč, co a jak*. Praha: Ve spolupráci s Českou zemědělskou univerzitou v Praze vydalo nakl. Brázda. ISBN 978-80-209-0356-3.

PESWEB : O psech a pro psy. *PESWEB : O psech a pro psy* [online]. Copyright © Copyright Pesweb 2013 [cit. 08.08.2021]. Dostupné z: <https://www.pesweb.cz/>

PROFESIONÁLNÍ ZOOTERAPIE V SOCIÁLNÍ PRÁCI – VÝZVY PRO VZDĚLÁVÁNÍ » Sociální práce. Oficiální stránky časopisu » Sociální práce [online]. Copyright © 2020 [cit. 05.08.2021]. Dostupné z: <https://socialniprace.cz/article/profesionalni-zooterapie-v-socialni-praci-vyzvy-pro-vzdelavani/>

SAK, P, a kol., 2012. *Sociologie stáří a seniorů*. Praha: Grada Publishing. Sociologie. ISBN 978-80-247-3850-5.

SMITH, Carnette, Deborah BIXLER, Ancy GEORGE, Nicole FUSCO a Anna DELUCA. A pilot study of animal assisted activity among hospitalized older adults. *Geriatric Nursing* [online]. 2020, 41(6), 905-908 [cit. 2021-5-29]. ISSN 01974572. Dostupné z: doi:10.1016/j.gerinurse.2020.06.016

SVOBODOVÁ, I., 2009. *Zoorehabilitace a aktivity se zvířaty pro rozvoj osobnosti*. V Praze: Česká zemědělská univerzita v Praze. ISBN 978-80-213-1912-7.

SVOBODOVÁ, I., 2010. *Využití zvířat v zoorehabilitaci*. V Praze: Česká zemědělská univerzita v Praze Katedra obecné zootechniky a etologie. ISBN 978-80-213-2129-8.

ŠICKOVÁ-FABRICI, J., 2008. *Základy arteterapie*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-408-3.

ŠOLTÉSOVÁ, D., BOSÁ M., 2016. *Intervencie s asistenciou psov - úvod do teórie a praxe*. Prešov: Prešovská univerzita. 244 s. ISBN 978-80-555-1686-8.

ŠVARŤÍČEK, R. ŠEĐOVÁ K., 2014. *Kvalitatívni výzkum v pedagogických vědách*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0644-6.

TVRDÁ, A., 2020. *Canisterapie: zvíře v sociálních službách*. Praha: Plot. ISBN 978-80-7428-366-6.

TVRDÁ, A., 2020. *Canisterapie: zvíře v sociálních službách*. Praha: Plot. s. 30. ISBN 978-80-7428-366-6.

VALENTA, M., 2003. *Dramaterapeutická projektování*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-0615-2.

VELEMÍNSKÝ M., a kol., 2007. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona. s. 30. ISBN 978-80-7322-109-6.

VELEMÍNSKÝ M., a kol., 2007. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona. ISBN 978-80-7322-109-6.

Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, z.s.. *Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, z.s.* [online]. Copyright © 2021 Hafík [cit. 08.08.2021]. Dostupné z: <https://www.canisterapie.org/>

WEGLER, M., 2009. *Králík*. Praha: Vašut. ISBN 978-80-7236-295-0.

WINKLE, Melissa, Amy JOHNSON a Daniel MILLS. Dog Welfare, Well-Being and Behavior: Considerations for Selection, Evaluation and Suitability for Animal-Assisted Therapy. ANIMALS [online]. 2020, 10(11) [cit. 2021-5-29]. ISSN 20762615.

WIRTH, S, Sg GEBHARDT-HENRICH, S RIEMER, J HATTENDORF, J ZINSSTAG a K HEDIGER. The influence of human interaction on guinea pigs: Behavioral and thermographic changes during animal-assisted therapy. Physiology [online]. 2020, 225 [cit. 2021-5-29]. ISSN 00319384. Dostupné z: doi:10.1016/j.physbeh.2020.113076

ZGOLA, J., 2003., *Úspěšná péče o člověka s demencí*. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0183-9.

8. PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Záznamový arch pro polostrukturovaný rozhovor se sociálními pracovníky v domově pro seniory

Sociodemografické údaje

1. Věk
2. Pohlaví
3. Nejvyšší dosažené vzdělání
4. Délka praxe v domově pro seniory
5. Délka praxe v pomáhající profesi/sociálních službách

Průběh zooterapie v domově pro seniory

1. Od jakého roku se ve vašem zařízení provádí zooterapie?
2. Jakým způsobem byla navázána spolupráce se zooterapeutickým týmem?
3. ve vašem zařízení?
4. Probíhá ve vašem zařízení zooterapie individuální formou?
5. Probíhá ve vašem zařízení zooterapie skupinovou formou?
6. Jak často ve Vašem zařízení probíhá zooterapie?
7. Jakým způsobem jsou uživatelé do zooterapeutického procesu zapojeni?
8. Pokud Vaše zařízení využívá jen (canisterapii / felinoterapii/ malé zvířata) proč tomu tak je?

Vedení dokumentace

1. Jakým způsobem vedete dokumentaci ohledně praktikování zooterapie ve vašem zařízení?

Přínos zooterapie

1. V čem vidíte/spatřujete přínos zooterapie?

Financování

1. Jakým způsobem je financována zooterapie? (zajištěno financování).

Zapojení rodinných příslušníků

1. Jakým způsobem mohou být rodinní příslušníci zapojeni do zoterapeutického procesu?

Zapojení sociálního pracovníka do zoterapie

1. Jakým způsobem jste zapojen(a) do zoterapeutického procesu?
2. Na koho se může v případě nutnosti/problému obrátit zoterapeut?
3. Jaké hygienické opatření jsou vyžadována pro praktikování zoterapie/zoterapeutický tým?

Záznamový arch pro polostrukturovaný rozhovor

s pracovníky poskytující zooterapii v domově pro seniory

Sociodemografické údaje

1. Pohlaví
2. Věk
3. Dosažené vzdělání
4. Délka praxe v pomáhající profesi/ sociálních službách

Praktikování zooterapie

1. Poskytujete zooterapii pod záštitou nějaké organizace ?
2. Poskytujete zooterapii s jedním druhem zvířete?
3. U klientů provádíte spíše individuální / skupinovou terapii?
4. Jakým způsobem se provádí terapie?
5. Jaký vliv má přítomnost zvířete na klienty?
6. Je vidět nějaké dlouhodobé zlepšení na klientech, pokud jsou pravidelně v kontaktu se zvířetem?

Zkoušky

1. Kde jste prováděl/a zkoušky se zvířetem?
2. Jak dlouho již máte splněné zkoušky?

Vzdělání

1. Vzděláváte se nějakými dalšími kurzy?
2. Uskutečňují se pro terapeutů supervize?

Spolupráce se zařízením

1. Jak probíhalo navazování spolupráce se zařízením, a jak dlouho již působíte v zařízení?
2. Proč jste se rozhodnul/a vykonávat zooterapii v domovech pro seniory?
3. Máte stanovené jako zooterapeutický tým nějaké hygienické podmínky od zařízení?

Informovaný souhlas

Vážený/á pan/i,

obracím se na Vás s prosbou o spolupráci. V současné době vypracovávám závěrečnou práci, v rámci které provádím výzkum, jehož cílem je zjistit, jak probíhá Zooterapie v domovech pro seniory v Plzeňském kraji. Použita bude metoda dotazování, technika polostrukturovaný rozhovor. Polostrukturované rozhovory budou realizovány s cca 5 pracovníky věnující se poskytování zooterapie, též s 4 sociálními pracovníky. Rozhovor bude trvat přibližně 45 - 60 minut. Z účasti na výzkumu pro Vás vyplývá tato výhoda: poskytnutí výsledků bakalářské práce, které mohou být přínosné pro zooterapeuty, domovy pro seniory i širokou veřejnost. Všechny získané údaje budou zpracovány anonymně a použity výhradně k potřebám vypracování bakalářské práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že souhlasím s účastí na výše uvedeném výzkumu. Studentka mne informovala o podstatě výzkumu a seznámila mne s cíli, metodami a postupy, které budou při výzkumu používány, stejně jako s výhodami a riziky, které pro mne z účasti na výzkumu vyplývají. Souhlasím s tím, že všechny získané údaje budou anonymně zpracovány a použity pro účely vypracování závěrečné práce studentky.

Měla jsem možnost si vše řádně, v klidu a v dostatečně poskytnutém čase zvážit. Měla jsem možnost se studentky zeptat na vše pro mne podstatné a potřebné. Na tyto dotazy jsem dostala jasnou a srozumitelnou odpověď.

Prohlašuji, že beru na vědomí informace obsažené v tomto informovaném souhlasu a souhlasím se zpracováním osobních a citlivých údajů účastníka výzkumu v rozsahu, způsobem a za účelem specifikovaným v tomto informovaném souhlasu.

Tento informovaný souhlas je vyhotoven ve dvou stejnopisech, každý s platností originálu, z nichž jeden obdrží účastník výzkumu (nebo zákonný zástupce) a druhý studentka.

Jméno, příjmení a podpis účastníka výzkumu (zákonného zástupce):
dne:

Jméno, příjmení a podpis studentky:

V..... dne

Příloha č. 4 Seznam tabulek a schémat

Obrázek č. 1 - Druhy zooterapie a plemena zvířat.....	32
Obrázek č. 2 - Nevyužití jiného druhu zooterapie pro klienty	33
Obrázek č. 3 - Hygienické podmínky pro zoterapeutický tým	34
Obrázek č. 4 Navazování spolupráce týmu a zařízení	35
Obrázek č. 5 Volba zařízení ze strany pracovníků poskytujících zooterapii	36
Obrázek č. 6 Individuální zooterapie - popis	40
Obrázek č. 7 Schéma č. 7. Skupinová zooterapie - popis	43
Obrázek č. 8 Zapojení sociálních pracovníků do procesu.....	45
Obrázek č. 9 Zapojení rodinných příslušníků do zooterapie.....	46
Obrázek č. 10 - Využívání pomůcek při zooterapii	47
Obrázek č. 11 – Přínosy a vlivy zooterapie na klienty – psychické, fyzické, sociální.....	49
Obrázek č. 12 – Finance které poskytují zařízení na poskytování zooterapie	53
Obrázek č. 13 - Zapisování dokumentace u sociálních pracovníků	55
Obrázek č. 14 - Vzdělávání u pracovníků poskytující zooterapii	56
Obrázek č. 15 - Uskutečňování supervize u pracovníků	58
Tabulka 1 - Sociodemografické údaje sociální pracovnice.....	30
Tabulka 2 - Sociodemografické údaje pracovníci poskytující zooterapii	31